T.C.
ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı

GİRİŞİMCİLİK VE KADIN GİRİŞİMCİLER: YATIRIM TEŞVİKLERİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

Edibe AĞAR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer AYDEMİR

İstanbul, 2022

GİRİŞİMCİLİK VE KADIN GİRİŞİMCİLER: YATIRIM TEŞVİKLERİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

Edibe AĞAR

İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

2022

Edibe AĞAR tarafından hazırlanmış ve 22/02/2022 tarihinde sunulmuş GİRİŞİMCİLİK VE KADIN GİRİŞİMCİLER: YATIRIM TEŞVİKLERİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME başlıklı tez İşletme Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

_____
Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer AYDEMİR
Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri

Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer ÖZDEMİR İşletme Fakültesi,
Altınbaş Üniversitesi _____

Dr. Öğr. Üyesi Emir Kaan CENGİZ Meslek Yüksekokulu,
Altınbaş Üniversitesi _____

Prof. Dr. İbrahim Sani MERT İİSB Fakültesi,
Antalya Bilim Üniversitesi _____

Bu tezin bir Yüksek Lisans tezi olarak bütün şartları sağladığını beyan ederim.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kabul Tarihi:

___/___/_____

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde, bu çalışmada, orijinal olmayan tüm materyalleri ve sonuçları tamamen alıntı yaptığımı ve referans gösterdiğimi de beyan ederim.

Edibe AĞAR

TEŞEKKÜR

"Girişimcilik ve Kadın Girişimciler: Yatırım Teşvikleri Açısından Bir Değerlendirme" isimli yüksek lisans tez çalışmasını hazırlarken desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer AYDEMİR'E teşekkürlerimi sunuyorum. Son olarak bugünlere gelmemde büyük emekleri olan anne-babama ve tüm aile bireylerime teşekkür ediyorum.

Edibe AĞAR

ÖZET

GİRİŞİMCİLİK VE KADIN GİRİŞİMCİLER: YATIRIM TEŞVİKLERİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

AĞAR, Edibe.
Yüksek Lisans, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Altınbaş Üniversitesi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Muzaffer AYDEMİR
Tarih: Mayıs, 2002
Sayfa: 83

Girişimcilik ekonomiyi kalkındıran ekonomik değer yaratan bir olgudur. Günümüzde toplumda kadınlara yüklenen bazı yaptırımlardan dolayı (ev, çocuk, aile sorumlulukları ve geleneksel aile yapısındaki kurallar gibi) iş yaşamında kadınlar ön planda bulunamamaktadır. Yapılan bazı literatür araştırmalarında özellikle kırsal toplumlarda kadın girişimci sayısının daha az olduğu gözlenmektedir. Burada etken olan sebeplerin başında ataerkil toplum yapısı gelmektedir. Aile de erkeklerin egemenliği söz konusu olduğunda kadınlara söz hakkı verilmemekte ve herhangi bir işte çalışılması sıcak karşılanmamaktadır. Kadınlar kendi maddi bağımsızlığını elde edebilmek için ya gelir seviyesi düşük olan işlerle uğraşmakta ya da yapılacak işin özelliğine göre küçük işletmeler kurmaktadırlar. Buna bağlı olarak kadınlar maddi bağımsızlığa ulaşabilmek adına hukuki imkanlardan yararlanmaktadır. Verilen hukuki hakların artmasıyla, devletin ya da bazı sivil kuruluşlarının yatırım teşvikleri sayesinde kadın girişimci sayısı artmış ve daha büyük işletmeler kurabilecekleri yapılan literatür araştırmalarına bağlı olarak öngörülebilmiştir. Kadınların iş hayatında aktif olması, ülke ekonomisine katkı sağlamakta ve aynı zamanda ailede de söz sahibi olma hakkını elde etmektedir.

Yatırım teşvikleri, ülkedeki ekonomik durumun iyileştirilmesi, mevcut durumdaki istihdamın artırılması ve bölgeden bölgeye değişen finansal yapının daha dengeli hale getirilmesi hedefiyle yapılan uygulamalardır. Bu uygulamalar ile sınırlı kaynaklar, ülke ekonomisi bakımından daha faydalı olan alanlara yönlendirilmektedir. Buna ek olarak yatırım teşvik politikaları, ülkelerin finansal programı kapsamında yatırımlara, ithalat ve ihracata, demografik özelliklere göre farklılık gösterebilir.

1970 yılından itibaren ülkemizdeki teşvik politikaları ile endüstrinin ileri noktalara gelmesine ek olarak, az gelişmiş bölgelerde yatırımların özendirilerek yörelerden kaynaklı eşitsizlik önlenmek istenmiştir. Yatırım teşviklerinin uygulanma amaçları, ihracatı nicelik ve nitelik olarak artırmak, döviz gelirini ve rekabet düzeyini yükseltmek, lokal kalkınma seviyesini geliştirmek ve bunlara bağlı olarak istihdam yaratarak işsizlik oranını düşürmektir. Lokal gelişmeye olumlu yönde etki eden teşvik tedbirlerinin özellikleri, bölgelere ve uygulama şekilleri kapsamında farklılık göstermektedir.

Bu araştırma, İstanbul ilindeki 289 kadın girişimcinin katılımı ile yürütülmüştür. Araştırma sürecinde uygulanan anketler, SPSS-18 paket programında analiz edilip istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda, kadın girişimcilerin sahip oldukları işletmelerin büyük oranda tek kişi işletmesi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan analizler sonucunda bu işletmelerin gıda sektörü ağırlıklı hizmet verdiği tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerin yararlandıkları teşvik alanları incelendiğinde, büyük oranda yatırım alanında destek aldıkları belirlenmiştir. Ayrıca kadın girişimcilere en çok destek veren kurumun TÜBİTAK olduğu belirlenmiştir. Fakat yapılan analizlerde kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile yararlandıkları teşvik alanları ve yatırım teşviklerine yönelik genel düşünce düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki tespit edilememiştir. Bu bulgu ile benzer olarak kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri demografik bilgilere dayalı olarak kıyaslandığında anlamlı düzeyde bir farklılaşma tespit edilememiştir. Bu bulgu da kadın girişimcilerin demografik özellikleri ne olursa olsun yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri bakımından birbirlerine denk olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Girişimciler, Kadınların Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar, Yatırım Teşvikleri.

ABSTRACT

ENTREPRENEURSHIP AND WOMAN ENTREPRENEURSHIP: AN EVALUATION IN TERMS OF INVESMENT INCENTIVES

AĞAR, Edibe.
MBA., Department of Business Administration, Altınbaş University
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Muzaffer AYDEMIR
Date: May, 2022
Page: 83

Entrepreneurship is a phenomenon that creates economic value that improves the economy. Unfortunately, in our society, women, household, children, family responsibilities and the rules of traditional family structure put women

back in business. Especially in rural societies, the number of women entrepreneurs is less. The reason for this is the patriarchal society structure. The family is the passing of the word of the man and the woman is not given the right to speak and is not allowed to work in any outside work. Women do business at home or start small businesses to earn their own money. Today, with the increase in the legal rights granted to women, the number of women entrepreneurs has increased due to the investment incentives of the government or some civil organizations and it is foreseen that they can establish larger enterprises. Women have contributed to the country's economy by being active in business life. They also had the right to speak in the family.

Investment incentives are the implementations aimed at improving the economic situation in the country, increasing the current employment and balancing the financial structure that varies from region to region. With these practices, limited resources are directed to areas that are more beneficial for the national economy. In addition, investment incentive policies may differ according to the countries' financial program according to investments, imports and exports and demographic characteristics. In addition to the advancement of the industry with the incentive policies in our country since 1970, investments in less developed regions were encouraged to prevent inequality from the regions.

The objectives of the investment incentives are to increase the quantity and quality of exports, to increase the level of foreign exchange income and competition, to improve the level of local development and to create unemployment and thus reduce the unemployment rate. The characteristics of the incentive measures, which have a positive impact on local development, vary in regions and in the way they are implemented.

This research was conducted with the participation of 289 women entrepreneurs in Istanbul. The questionnaires applied in the research process were analyzed in SPSS-18 package program and evaluated statistically. At the end of the research, it was determined that the enterprises owned by women entrepreneurs were largely single-person enterprises. In addition, as a result of the analysis, it was determined that these enterprises mainly serve the food sector. When the incentives used by women entrepreneurs were examined, it was determined that they received a great deal of support in the field of investment. Furthermore, it was determined that the most supportive institution for women entrepreneurs is TUBITAK. However, in the analyzes, a significant relationship was not found between the legal structure of the workplace of women entrepreneurs and the general thought levels of investment incentives. Similarly with this finding, when the level of female entrepreneurs' utilization of investment incentives was compared based on demographic information, no significant difference was found. This finding shows that women entrepreneurs are equal in terms of their level of utilization of investment incentives regardless of their demographic characteristics.

Keywords: Women Entrepreneurs, Problems of Women Entrepreneurs, Investment Incentives.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **v**
ABSTRACT ..... **vii**
TABLO LİSTESİ ..... **xiv**
KISALTMALAR ..... **xv**
GİRİŞ **1**
1. GİRİŞİMCİLİK VE KADIN GİRİŞİMCİLER **4**
1.1. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI 4
1.1.1. Klasik Düşüncede Girişimcilik Kavramı 5
1.1.2. Neoklasik Düşüncede Girişimcilik Kavramı 6
1.2. GİRİŞİMCİLERİN ÖZELLİKLERİ 6
1.2.1. Girişimcilerin Kişilik Özellikleri 6
1.2.1.1. Risk Alma eğilimi 7
1.2.1.2. Başarma ihtiyacı duyma 7
1.2.1.3. Kontrol odağı 7
1.2.1.4. Yenilikçilik-yaratıcılık 8
1.2.1.5. Kendine güven 8
1.3. GİRİŞİMCİLİĞE ETKİ EDEN FAKTÖRLER 9
1.3.1. Aile 9
1.3.2. Eğitim 9
1.3.3. Devlet 10
1.4. KADIN GİRİŞİMCİLER 10
1.4.1. Kadın Girişimcilerin Özellikleri 12
1.4.2. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması 13
1.4.3. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Nedenleri 14
1.4.4. Kadınları Girişimci Olmaya Motive Eden Birincil Faktörler 15
1.4.4.1 İşsizlik sorunları 15
1.4.4.2. Kadınlara uygun olmayan iş koşulları 15
1.4.4.3. Cinsiyet ayrımcılığı 16

1.4.4.4. Sermaye eksikliği 16
1.4.4.5. Toplumun geleneksel inanç ve baskısı 16
1.4.4.6. Cinsiyete dayalı rol ayrımcılığı 17
1.4.4.7. Cinsel ve duygusal taciz 17
1.4.4.8. Cam tavan engeli 18
1.4.4.9. Sosyal pozisyon ve iletişim eksikliği 18
1.4.4.10. Yasalardan kaynaklanan engeller 19
1.4.4.11. Rol çatışması 19
1.4.4.12. Sosyal sorunlar 20
1.4.4.13. Kadınların erkeklere oranla istihdam oranı 20
1.4.4.14. Kendi işinin patronu olma 22
1.5. KADIN GİRİŞİMCİ TİPLERİ 22
1.6. KADIN GİRİŞİMCİLERİN EKONOMİYE KATKILARI 23
1.7. KADIN GİRİŞİMCİLERİN SORUNLARI 24
1.7.1. Mikro Sorunlar 24
1.7.1.1. Güvensizlik 25
1.7.1.2. Ticari ve yönetsel tecrübe eksikliği 25
1.7.1.3. Rol çatışması 26
1.7.1.4. Ayrımcılık 26
1.7.2. Makro Sorunlar 26
1.7.2.1. Beceri ve mesleki eğitim 26
1.7.2.2. Mesleki örgütlenme 27
1.7.2.3. Sermaye teminindeki sorunlar 27
2. YATIRIM TEŞVİKLERİ 29
2.1. YATIRIM TEŞVİKLERİNE GENEL BAKIŞ 29
2.1.1. Yatırım Teşvikleri Türleri 29
2.1.1.1. Genel teşvikler 29
2.1.1.2. KOBİ teşvikleri 29
2.1.1.3. Gelişmemiş bölgelere teşvikler 30
2.1.1.4. AR-GE teşvikleri 30
2.1.1.5. Teknoloji geliştirme bölgelerine yönelik teşvikler 30

2.1.1.6. Nakit teşvik araçları 30
2.1.1.7. Vergisel teşvikler 30
2.1.2. Planlı Yatırım Teşvikleri 31
2.1.2.1. Birinci beş yıllık kalkınma planı 31
2.1.2.2. İkinci beş yıllık kalkınma planı 31
2.1.2.3. Üçüncü beş yıllık kalkınma planı 32
2.1.2.4. Dördüncü beş yıllık kalkınma planı 32
2.1.2.5. Beşinci beş yıllık kalkınma planı 32
2.1.2.6. Altıncı beş yıllık kalkınma planı 32
2.1.2.7. Yedinci beş yıllık kalkınma planı 33
2.1.2.8. Sekizinci beş yıllık kalkınma planı 33
2.2. YATIRIM TEŞVİKLERİ VE KADIN GİRİŞİMCİLERİN İŞ KURARKEN ALDIKLARI DESTEKLER 33
2.2.1. Kadın Girişimcilerin Aldıkları Destekler 33
2.2.2. Devletin Kadın Girişimcilere Sağladığı Yatırım Teşvikleri 35
2.2.3. KOSGEB'in Kadın Girişimcilere Sağladığı Destekler 36
2.2.4. Kadın Girişimcilerin Yatırım Tercihleri 38
3. GİRİŞİMCİLİK, KADIN GİRİŞİMCİLER VE YATIRIM TEŞVİKLERİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME 40
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI 40
3.2. LİTERATÜR TARAMASI 40
3.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ VE ÖNERMELERİ 44
3.4. EVREN VE ÖRNEKLEM 44
3.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI 44
3.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI 45
3.6.1. Örneklem Grubunun Demografik Bilgilerine Yönelik Ulaşılan Bulgular 45
3.6.2. Araştırmanın Birinci Önermesine Yönelik Bulgular 47
3.6.3. Araştırmanın İkinci Önermesine Yönelik Bulgular 48
3.6.4. Araştırmanın Birinci Hipotezine Yönelik Bulgular 49
3.6.5. Araştırmanın İkinci Hipotezine Yönelik Bulgular 50
3.6.6. Araştırmanın Önermesine Yönelik Bulgular 50

3.6.7. Araştırmanın Üçüncü Hipotezine Yönelik Bulgular 52
SONUÇ 55
REFERANSLAR 59
EK A-ANKET FORMU 65

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: Beynin Sol ve Sağ Yarım Küreleri 13
Tablo 1.2: Temel İşgücü Göstergeleri 21
Tablo 1.3: Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler 23
Tablo 3.1: Örneklem Grubunun Medeni Durumuna Yönelik Ulaşılan Bulgular 45
Tablo 3.2: Örneklem Grubunun Yaş Grubuna Yönelik Ulaşılan Bulgular 46
Tablo 3.3: Örneklem Grubunun Eğitim Durumuna Yönelik Ulaşılan Bulgular 46
Tablo 3.4: Örneklem Grubunun Çocuk Sayısına Yönelik Ulaşılan Bulgular 46
Tablo 3.5: Kadın Girişimcilerin İş Yerlerinin Genel Yapısına İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları 47
Tablo 3.6: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Alanlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları 48
Tablo 3.7: Kadın Girişimcilerin İşyerlerinin Hukuki Yapısı ile Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Alanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları 49
Tablo 3.8: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Düzeylerinin Medeni Duruma Dayalı Kıyaslanması 50
Tablo 3.9: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Düzeylerinin Eğitim Durumuna Dayalı Kıyaslanması 50
Tablo 3.10: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Düzeylerinin Yaş Gruplarına Dayalı Kıyaslanması 51
Tablo 3.11: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Düzeylerinin Çocuk Sayısına Dayalı Kıyaslanması 51
Tablo 3.12: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşvikleri Hakkında Genel Düşünce Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları 52
Tablo 3.13: Kadın Girişimcilerin İşyerlerinin Hukuki Yapısı ile Yatırım Teşviklerine Yönelik Genel Düşünce Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçları 52
Tablo 3.14: Kadın Girişimcilerin İşyerlerinin Hukuki Yapısı ile Maliyeti Azaltıcı En Önemli Destek Unsuru Düşünceleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Çapraz Tablo 53

KISALTMALAR

DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EFT	: Elektronik Fon Transferi
GEM	: Küresel Girişimcilik Monitörü
GİDEM	: Girişimci Destekleme Merkezleri
ILOSTAT	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KADAV	: Kadın Dayanışma Vakfı
KAGİDER	: Kadın Girişimciler Derneği
KAMER	: Kadın Merkezi
KEDV	: Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSGM	: Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
TKDK	: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TKV	: Türkiye Kalkınma Vakfı
TUBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRKONFED	: Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu

GİRİŞ

Ülkelerin ekonomik gelişmelerinin ve kalkınmalarının temel göstergelerinden biri girişimcilik faaliyetleridir. Ülkelerin girişimcilik faaliyetlerine önem vermelerinin temel sebepleri arasında istihdamının artırılması ve ekonomik refah düzeyinin yükseltilmesi yer almaktadır. Ayrıca girişimcilik faaliyetleri ülkeler için gelecekte yaşanabilecek değişimlere karşı ihtiyaçların karşılanabilmesi adına değer yaratma süreci olarak ifade edilmektedir.

Girişimcilik faaliyetleri ülke ekonomilerine ve kalkınmaya önemli destek sağlamaktadır. Girişimcilik faaliyetleri ile beraber milli gelirdeki artış aynı zamanda toplumun sosyo-kültürel yapısını ve refah düzeyini de olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum ülkelerin girişimciliği destekleyen faaliyetler içine girmelerine ve bunlara yönelik politikalar ve teşvikler uygulamalarına neden olmaktadır.

Girişimcilik faaliyetleri ülke ekonomilerini olumlu yönde etkiler ve aynı zamanda bireysel olarak da önemli faydaları bulunmaktadır. Girişimcilik faaliyetlerinde bulunan birey ekonomik bir değer katarak itibar, güç ve statü gibi sosyolojik ihtiyaçlarını ve maddi gereksinimlerini karşılamaktadır. Girişimciler çeşitli riskler alarak piyasadaki fırsatları değerlendirmekte ve kaynaklarını üretime yöneltmektedirler. Girişimcilik faaliyetleri ile beraber birey hem maddi gelir elde etmekte hem de yaşam kalitesini yükseltebilmektedir.

Girişimcilik faaliyetlerini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bununla beraber özellikle toplumunun sosyal kültürel yapısı girişimcilik faaliyetler üzerinde etkili faktörlerden biri olarak görülmektedir. Özellikle erkek egemen toplumlarda girişimcilik faaliyetleri daha çok erkekler tarafından yürütülmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadının ev sorumluluğunun daha yüksek olması iş hayatına girişini zorlaştırmaktadır.

Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlara yönelik toplumsal önyargıların ve toplumsal rollerin diretilmesi kadınların iş hayatındaki varlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı iş hayatındaki ayrımcılıklar daha yüksektir. Bu durum kadınların girişimcilik faaliyetlerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Girişimcilik faaliyetinde bulunan birçok kadın ise geleneksel roller gereği ev ve iş yaşam dengesini kurmak zorundadır. Bu durum kadınların daha çok ev ekonomisine katkı sağlayacak ve ev sorumluluklarını aksatmayacak girişimcilik faaliyetlerinde bulunmalarına sebebiyet vermektedir.

Girişimcilik, kadının ekonomik özgürlüğünü ve saygınlığını arttırırken, aynı zamanda hala gelenekselci değerleri olması sebebiyle sorunları da beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Bu sorunlar; toplumsal rol, ayrımcılık, finansal zorluklar ve iş tecrübesi olarak incelenmiştir. Bunlar kadınların girişimci olmalarına, faaliyet gösterdikleri girişimlerin büyümesine engel olabilmektedir

Kadınlar bir birey olarak değerlendirildiğinde, ailede olan sorumlulukları ve anne olma rollerinin büyük etkisi ile kariyerlerini istedikleri gibi devam edemedikleri ve çalışma hayatlarına ara vermek zorunda kaldıkları görülmektedir. Kadınlar için çalışma hayatına farklı bir noktadan bile olsa devam etme imkânını sunan girişimcilik, kendini gerçekleştirebilme fırsatını veren aynı zamanda iş-aile sorumlulukları dengesini sağlayabilecek bir faaliyet alanı olarak kadınların ilgisini çekmektedir (Orhan & Scott, 2001, s. 233).

Kadın girişimci adayların ve kadın girişimcilerin önündeki engel olan ekonomik kaynaklara ulaşım ve finansal kaynaklara erişim konularında devletin yaptığı yatırım teşvikleri ve hangi kuruluşlardan yararlandıklarının yanı sıra; kadın girişimcilerin sosyal, psikolojik ve maddi açıdan karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. Aynı zamanda desteklerin uygulanma aşamasında hangi sorunlarla karşılaştığını gözlemleyerek bu konuda politika yapıcıların yeni çözüm önerileri geliştirmesine katkı sağlayacaktır. Bu araştırmanın amacı, İstanbul'da yaşayan çeşitli kurumlardan destek almış girişimci kadınların tecrübelerine dayanarak kendi işletmelerini nasıl kurduklarını ve ne tür engellerle karşılaştıklarını incelemektir.

Bu araştırma, kadın girişimcilerin yatırım teşviklerine yönelik genel düşüncelerini ve yatırım teşviklerinden yararlanma düzeylerini tespit edebilmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmanın birinci bölümünde girişimcilik ve kadın girişimciliği detaylıca ele alınıp tartışılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise yatırım teşvikleri hakkında genel bilgiler verilmiş ve kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden ne şekilde yararlanabildiği ele alınmıştır. Aynı zamanda ataerkil toplum yapısının kadın girişimcilerin üzerindeki etkisi tartışılmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde ise hipotezler belirlenip İstanbul ilindeki kadın girişimcilere uygulanan Yatırım Teşvikleri Anketi'nin istatistiksel analizi sunulmuştur.

Araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır. Analizler yapılırken araştırmaya katılan kadın girişimcilerin demografik özellikleri, işyerlerinin genel yapısı, yatırım teşviklerinden

yararlanma alanları ve yatırım teşvikleri hakkında genel düşünce düzeyleri frekans ve yüzde analizi kullanılarak incelenmiştir.

1. GİRİŞİMCİLİK VE KADIN GİRİŞİMCİLER

Yapılan literatür araştırmalarına göre girişimcilik kavramı Klasik ve Neo-Klasik teorisyenler tarafından farklı şekillerde yapılmaktadır. Girişimcilik tanımı araştırmacıların ekonomi, sosyal, politik bakış açısına göre değişkenlik gösterebilmektedir. Fakat tanımlara bakıldığında, girişimcilikte fırsatları değerlendirebilme, var olan bir işe yenilik getirme tanımlamaların ortak noktası olarak ortaya çıkmaktadır.

Girişimcilik, ülke ekonomisinin gelişmesinde, ülke ekonomisinin kalkınmasında ve refah düzeyinin artırılmasında rolü büyük olan bir kavramdır. Gelişmekte olan ülkelerde girişimciliğe ilgi artmaktadır. Girişimcilik ile yeni işler kurma, var olan işe yenilik getirme, istihdam yaratma, ülke ekonomisine katkısı, ilgi odağı olmasına neden olmaktadır. Son yıllarda girişimcilik çalışmaları artmıştır. Artan girişimcilik faaliyetleri ekonomik değerleri ve kaliteyi de beraberinde getirmektedir.

1.1. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI

Girişimcilik kavramı Fransızca enterprendre ve Almanca unternehmen sözcüklerinden türetilmiş ve Türkçe' de üstlenmek anlamını olarak ifade edilmiştir. Girişimcilerin iş ve iş yeri organize etmesi, yönetmesi, riske girmesi ve sorumluluklarını ifade etmesi gibi bazı sorumlulukları üstlendiğinden dolayı üstlenmek ifadesi girişimcilik kavramını oluşturmuştur. Entreprendre kavramına ek olarak; entrepreneurship yani "girişimcilik", entrepreneurial yani "girişimsel" ve entrepreneurialprocess yani "girişimsel süreç" kavramları birbirlerini pekiştiren kavramlar olarak literatürde yer almaktadır. Bu kavramların Türkçe karşılığına bakıldığında, girişimcilik; girişimcinin yaptıkları işi, girişimsel; girişimcinin savunduğu yaklaşımı ve girişimsel süreç ise kullanılan teknikleri açıklamaktadır (Arıkan, 2008, s. 27).

Girişimcilik, değer yaratmak için mal ve hizmet üretip ekonomiye değer yaratıp sahip olunan sermaye ile işletme kurup verilen teşvikleri fırsata çevirebilme fırsatları değerlendirebilme, yenilik getirebilme faaliyetidir (Tutar ve Küçük, 2003, s. 34).

Girişimcilik mevcut durumun dışına çıkmayı zorunlu kılan, değişim, yaratıcılık ve yenilikçilik gibi kavramlarla ilgilidir. Girişimcilik, ortaya çıkan fırsatlardan yararlanma ya da yeni fırsatlar yaratma amacını taşımaktadır. Bu anlamda girişimcilik, halihazırda bulunan

kaynakların denetlenmesinden farklı olarak, imkanların oluşturulması ve takip edilmesine dönük bir süreç olarak ifade edilmektedir (Mungan, 2013, s. 26).

Girişimcilik ekonominin gelişmesine önemli katkı sağlamakta ve tüketicinin sürekli değişen ihtiyaçları karşılaşmakta olduğu, yeni üretim anlayışını desteklemektedir.

Girişimcilik fırsatları değerlendirme, yenilik ve yaratıcılık, yönetim, sahiplik sorumluluk, büyüme, risk alma gibi özellikleri ortaya çıkarmaktadır.

Girişimcilik, yaratma ve yönetme sürecini kapsamaktadır. Bir işyerinde kültür mevcut değilse, yönetim işyeri kültürü oluşturmalıdır. Sistematik bir yenilikle birlikte oluşturulan kültürel değerler işyerinin verimliliği açısından önem arz etmektedir (Druckerand ve Maciariello, 2015, s. 14). Bir fikri oluşturduktan sonraki süreç oldukça önemlidir. Bir fikre yönelik temel oluşturmak, yönetebilmek, olumlu ya da olumsuz oluşabilecek süreçlere cevap verebilmek ya da oluşabilecek değişim süreçlerine ayak uydurabilmek gerekmektedir. Disiplinli, özverili çalışmak bir fikrin en büyük destekçisi olabilmektedir.

1.1.1. Klasik Düşüncede Girişimcilik Kavramı

Klasik iktisatçılar ekonominin dinamik yapısına etki eden faktörlerin geçici olduğunu söylemektedirler. Ekonominin kendiliğinden dengede olması ve sorun oluşturmaması durumunda çözüm aramak için insanlar çaba göstermeyebilirler. Oluşabilecek sorunlar ise olacak yeni fırsatlara olanak sağlayabilecektir. Piyasada özgüveni yüksek, bilgi birikimi olan, sorunlara çözüm arayan, yenilikçi kişi girişimcilik faaliyetlerinde başarı gösterebilmektedir. Girişimci, yeni fırsatları değerlendirerek ülke ekonomisine katkıda bulunmakta ve üreticinin yeni fırsatlarla karşılaşmasına olanak sağlamaktadır.

Bazı girişimciler risk alarak sermayelerini tehlikeye atabilmektedirler ve bu büyük riskleri göze almalarının sebebi olarak da kendilerinin özgüven duygusunun yüksek olmasından kaynaklanabilmektedir. Bu özgüven ise risk alarak büyük girişimlere, yeniliklere, fırsatları değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Fakat ithalat ya da ihracat yaptığımız ülkelerde faiz oranları, Dolar'ın ya da Euro'nun değer artışı Türk lirasının değer düşüşü iş yaşamına orantılı olduğundan bu yüksek özgüven ve risk girişimcilik adına tehlike oluşturabilmektedir. Yani olağanüstü riskler alarak devasa servet elde edebilirken, kendi koyduğu sermayeyi de kaybedebilmektedir. Girişimci değer yaratmayı, toplum çıkarını da düşünerek bir iş fikri oluşturması gerekmektedir.

1.1.2. Neoklasik Düşüncede Girişimcilik Kavramı

Neoklasik üretim teorisine göre, hammaddenin tahsisini en az ve toplam verimi en çok fiyata mal etmeyi hedeflemektedir. Bazı işverenler bir kısım sermaye ile daha iyi kar elde etmek amacıyla kurulu olan düzenlerine değişiklik yapma çabası içinde olmaktadırlar. Neoklasik düşünce de girişimciliğe ilgisi olanlardan biri de Alfred Marshall'dır. 19. yy da yayımladığı Principles of Economics yazısı ile girişimciliğin önemini ve girişimciliğe olan ilgisini ve önemini ifade etmiştir. Neoklasik anlayışta girişimci, daha çok yenilikçi, yaratıcı, hırslı, risk almaktan korkmayan, daha disiplinli ve koordineli bir girişim sağlamaktadır. Girişimci kendi işinin başında durup, daha sistemli bir iş alanı oluşturarak ve gözetmen olarak maliyetleri en aza indirip, değer ve daha verimli bir çalışma alanı yaratarak oluşturabilmektedir (Eyel vd., 2019, s. 559).

1.2. GİRİŞİMCİLERİN ÖZELLİKLERİ

Girişimci, başarılı olmak için yetenekli, yaratıcı ve dürüst olmalı, ayrıca işbirliği yaptığı insanlara karşı gerek üretimci firma, gerek müşteri ile ikna kabiliyeti güçlü olmalıdır. Girişimcinin daha önce yaptığı başarılı işleri, dürüstlüğü, somut kanıt göstererek güven veren bir kişiliği yansıtması ikna yeteneği ile örtüşebilmektedir. Güven veren kişiliği ve hümanist bir kişilik özelliği iş hayatında etki yaratmaktadır. Bununla birlikte fırsatları değerlendirebilme, yaratıcı olabilme, öncül olabilen, liderlik vasfına sahip olabilme, özgüvenli olup risk alabilme gibi özelliklere sahip olan birey girişimciliğin özelliklerini yansıtabilmektedir (Tosun, 1990, s. 381).

1.2.1. Girişimcilerin Kişilik Özellikleri

Kişilik özelliği bireyin özyapısı, bu özyapısına uygun tutum ve davranışları oluşturmaktadır. Kadınlar ve erkekler olarak iki gruba ayrılabilmektedir. Bazen cinsiyet olarak özyapısında olan ya da kadınsal durumlardan kaynaklanan duygusal durum gibi farklılıklar olabilmektedir.

Girişimci ruhuna sahip olmanın diğer kişilerden ayıran özelliği, yaratıcı olabilmeleri, belirsiz olayları önceden sezebilmeleri, tahminlerinde iyi olmaları ve fırsatları değerlendirme yeteneğine sahip olmalıdırlar. Buna istinaden iyi gözlem gücüyle, güçlü sezgileriyle iş olanakları, fırsatları ürün ve hizmet üretmek, var olan bir işe yenilik getirmek, değer yaratmak için gerekli kaynakları bir araya getiren kişiler girişimci bireyleri oluşturmaktadır.

Girişimci hayal gücü yüksek, kaynakları iyi kullanabilen, insan ilişkileri güçlü olan, belirli bir çevreye sahip, iyi bir yönetim kabiliyeti olan, muhakeme gücü kuvvetli kişileri oluşturmaktadır (Bozkurt, 2006, s. 95).

1.2.1.1. Risk alma eğilimi

Ekonomik hayatta önceden tahmin edilmesi zor olaylara, belirsizliklere risk denilmektedir. İşletme kazanç sağlamak için rekabet ortamı oluşmaktadır. Bu rekabet ortamında girişimci risk alabilmelidir. Girişimcilerin karşılaştıkları farklı risk türleri bulunmaktadır. Bunlar; finansal risk, kariyer riski, aile riski, ruhsal riskler olarak ifade edilebilir. Risk alma, karar verirken kişinin denemeye girişme eğilimidir. Girişimci kişiler, diğer bireylere göre daha çok risk alma eğiliminde olmaktadırlar. Bu onların en önemli özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Girişimcilerin özelliklerinden biri de önsezilerinin güçlü olması ve fırsatları değerlendirebilmesidir. Buna istinaden herhangi bir girişimi önsezileriyle destekleyip risk alarak, fırsatları kara dönüştürmektedirler. Aynı zamanda bu risk kaybetme korkusunu da yaşatmaktadır. Önsezileri yanıltıp yatırım yaptıkları sermayesini de kaybedebilmektedirler (Bozkurt, 2006, s. 96).

1.2.1.2. Başarma ihtiyacı duyma

Başarma ihtiyacı birey için yaşamda en önemli besinlerden biri olmaktadır. McClelland (1961)'ın öne attığı başarı ihtiyacı kuramı, başarma gereksiniminin girişimcilik davranışlarına etki eden bir unsur olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda başarma ihtiyacı güdüsü yüksek olan bireylerin başarı duygusunu tatmaları için daha istekli olmaları, onların girişimcilik eğilimlerinin daha yüksek olmasına sebep olmaktadır. Fakat kadınlar hakkında kalıplaşmış önyargılar kadının çalışma hayatını etkilediği gibi, yönetici konumunda kadın rol modellerinin oluşmasını önleyerek kadınların bu roller için uygun olabileceği düşüncesine de engel olmaktadır (Fredericksand ve Deemer, 2006, s. 89).

1.2.1.3. Kontrol odağı

Birey, içsel ve dışsal kontrol odağına sahip olmaktadır. İçsel kontrol odağı kişinin kendi kişiliği, yetenekleri olurken dışsal kontrol odağı ise çevre faktörü, şans faktörü, elinde olmayan sebepler diye adlandırılmaktadır. Genelde kişiler bir işte başarı sağlamadıklarında bu başarısızlığı dışsal kontrol odağından kaynaklandığı varsayacaklardır. Rotter'e (1996) göre; dış kontrol odağı, ortaya konulan performansın şans, kader gibi dış faktörlere

atfedilmesidir. Bazı girişimci bireyler, olumsuzlukları bu faktöre bağlayabilmektedir. Girişimcinin başarılı olması kendi içsel kontrol odağıyla ilişkilendirilebilir. Girişimcinin içsel kontrolünü yapması yaşamında vereceği tepkileri, olayları, iş hayatını etkilemektedir. Spillan ve Brazier (2003) 142 kişi üzerinde yaptıkları çalışmada kadınların girişimci veya potansiyel girişimci olarak gösterdiği özellikleri incelemişlerdir. Çalışmada iç kontrol odağının bir kişinin girişimci olup olmadığını belirlemede önemli bir değişken olduğu bulunmuştur. Başarılı bir girişimde içsel ve dışsal kontrol odağı ayırt edici özellik olmuştur. Başarılı bir girişim için içsel kontrol odağı daha belirleyici olduğu görülmektedir (Fredericksand ve Deemer, 2006, s. 90).

1.2.1.4. Yenilikçilik-yaratıcılık

Yenilik, yaratıcı bir fikrin başarılı bir şekilde uygulanması ve sonuçlandırılmasıdır. Yenilikçilik bir girişimcide bulunması gereken en önemli özelliklerden birisi olmaktadır. Girişimci yenilik yaparak bu yenilikleri yaratıcılığıyla birleştirip ve yeni teknolojilerin yardımıyla büyük girişimde bulunabilir ve istihdam yaratabilir. Yaratıcılık yenilik yapmanın öncüsüdür ve yenilik ise yaratıcı düşünceyi geliştirmektedir. Yenilikler için başarılı girişimcilere ihtiyaç duyulmaktadır. Girişimcilerin özelliklerinden biri yaratıcı olmaktır. Parçaları toplayıp bütünü yakalayabilmelidir. Ortaya koyduğu yeni iş fikrini fırsatları değerlendirip piyasaya sunabilmelidir. Yeni bir iş fikri oluştururken olabilecek riskleri yapılacak inovasyon çalışmalarını göz önünde bulundurarak ortaya koymalıdır. Yaratıcılık genetikten gelen ya da özel yetenektir. Girişimcinin önemli özelliği yarattığı düşünceleri uygulayarak yenilik yapmasıdır. Yaratıcılık ve yenilik atölyeleri kurularak birçok girişimci yaratabilmek mümkün olabilecektir (Bozkurt, 2006, s. 97).

1.2.1.5. Kendine güven

Girişimcinin kendi özgüveni hakkında olumlu düşüncesidir. Herhangi bir girişimde bulunurken korkmadan işe girmesi, engellere karşı baş edememe endişesinin olmamasıdır. Kadınların bazı sığ toplumlarda güvenleri örtülmüştür. Kadınlar kendilerini ifade etmekten, bir iş kurmaya kalkışmaktan korkmaktadırlar. Toplumda erkek egemenliğini kabul etmeleri ve bunu içselleştirmeleri kadının kendine olan güvenini baskılamıştır. Oysaki kendine güven her alanda en başta olan kriter olmaktadır.

Girişimci bir girişime karar verirken en önemli nokta kendine güven olmaktadır. Kendine güvenerek riskleri göz önünde bulundurarak sistemli bir organizasyon ile girişim yapmaktadır. Yeni bir iş kurmayı, kendi işinin sahibi olmayı çoğu insan ister fakat sermayenin yanında özgüven de en önemli faktördür. Sermayesi olup kendine güveni olmayan bireyler girişimci olmaktan korkmaktadırlar. Buna istinaden kendine güven, girişimcide bulunması gereken en önemli kişisel özelliktir diyebiliriz (Fredericksand ve Deemer, 2006, s. 89).

1.3. GİRİŞİMCİLİĞE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Girişimci bireylerin, kişilik geliştirmelerinde de doğuştan getirdikleri ve onları girişimci olmaya iten çeşitli faktörler olmaktadır. Aynı zamanda dış faktörlerin de girişimci kişiliğin oluşmasında etkili olduğu araştırmalar sonucunda anlaşılmaktadır. Aile, toplum, ekonomik çevre ve eğitim, girişimcilik eğiliminin oluşmasında önemli faktörler olarak görülmektedir (Chen ve Lai, 2010, s. 10).

1.3.1. Aile

Hayatlarımızın her adımında en önemli faktör ailedir. Özel hayatımız, iş hayatımız aileden aldığımız eğitim, ilgi ve destekle oluşmaktadır. Genetiğimiz ile bütünleşen aile yapımız kişiliğimizi ve karakteristik özelliklerimizi etkilemektedir. Kişiliğimiz ve karakterimiz ise iş hayatımızı da etkiler ve hangi iş alanına yatkınlığımızı da belirlemektedir. Aile faktörü bireyin üzerine önemli bir etkiye sahiptir. Aile de baba girişimci ise çocuğun girişimci olma ihtimali daha yüksektir. Kalabalık ailelerde özellikle aile içinde kardeşlerin olması girişimci üzerine önemli etkisi olur. Kardeşler arası rekabet, işbirliği, kıskançlık, kendini ispat etme gibi davranışlar girişimci olma eğilimi göstermektedir. Ailenin ilk çocuğu olma, sorumluluk hissetme duygusu, bazı şeyleri kendi çabalarıyla yaratabilme yetisi girişimci olmasında büyük etkendir (İraz, 2005, s. 176).

1.3.2. Eğitim

Eğitim toplumda önemli rol oynamaktadır. Bir fikri en doğru biçimde tartarak doğruyu yanlışı ayırt ederek karar verme yetisi kazandırır. Eğitimli bireylerin olayları daha net gördüğü olaylara daha hızlı cevap verdiği görülmektedir. Kadın girişimci sayısının erkek girişimci sayısından az olmasının sebeplerinden biri de eğitim olmaktadır. Günümüzde eşitlik sağlansa da geçmişe bakıldığında eşitsizliğin olduğu erkek çocukların okula

gönderilip, kız çocuklarının evde olduğu toplum yapısında kadınların iş yaşamına dâhil olmasına engel olmuştur.

Eğitimli girişimciler bir iş kurma kararı alırken daha çok profesyonel gözle bakıp kardan önce değer yaratmayı, yenilik yapmayı hedef görür. Eğitimli girişimciler daha çok kalite odaklı üretim yapmaktadırlar. KOSGEB girişimci olmak isteyen bireylere uygulamalı girişimcilik eğitimi vermektedir. KOSGEB eğitimlerin daha çok sayıda yapılması, bilgi birikimli girişimcilerin sayısını arttıracağı öngörülmektedir. Kişilerin daha yenilikçi daha kalite odaklı çalıştığı, daha dürüst ve güvenilir olduğu görülmektedir. Bu da gelecekte daha eğitimli girişimciler olacağı daha kalite odaklı, yenilikçi girişimler olacağı düşünülmektedir (İraz, 2005, s. 178).

1.3.3. Devlet

Ülkede yeni bir iş için mali yapının zayıf olması, reklam ve araştırma geliştirme giderlerine ayıracak harcamalara verilecek payın az olması girişimciliği etkilemektedir. Buna istinaden bilim adamı yetiştirmek, daha bilgi birikimine sahip girişimci yetiştirmek güçtür. Girişimlerin ve girişimci sayısının artabilmesi için, devletin girişimcileri destekleyici, yenilik yapmaya yönelik iyileştirici teşvikler yapması gerekmektedir. Devletin desteklediği girişimci yenilikçi, üretken, değişikliklere uyum sağlayabilen, rekabetçi olabilecektir. Günümüzde girişimciler için önemli teşvikler yapılmaktadır. Başta TÜBİTAK, KOSGEB, Ziraat Bankası gibi kuruluşlar genç ve kadın girişimcilere bir kısmı hibe olup teşvikler yapmaktadır. Girişimci olmak isteyen bireylere KOSGEB ve KOSGEB bünyesinde bazı anlaşmalı kuruluşlar Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi vermektedir. Okullarda girişimcilik dersi arttırılmış olup eğitim ile daha profesyonel işler kurulmaktadır. Bu teşvikler ile üretim hacmi artmış, ülke ekonomisine önemli katkılar olduğu görülmüştür.

1.4. KADIN GİRİŞİMCİLER

Kadın girişimci sayısı dünya da oldukça fazladır. Türkiye'de de bu sayı giderek artmaktadır. Kadınlara verilen destekler ve eğitimler sayesinde yenilik yapan, sorumluluk sahibi olan, stratejik plan yapabilecek kadar eğitimli olan kadın girişimciler yetiştirilmektedir.

Kadınlar eğitimle birlikte daha yenilikçi, yaratıcı ve yeni bir işe yenilik katmayı hedeflemişlerdir. Yaptıkları girişimlerde kar ve büyümeyi, işletmesine değer katmayı hedef almaktadırlar. Toplumumuzda daha önceden kadınların patron ya da girişimci deyimini pek

duymamız mümkün olmamıştır. Kadın girişimci, refah düzeyini arttırmakta olup, aynı zamanda istihdam yaratarak yeni girişimcilere öncü olmaktadırlar. Girişimcilerin özellikle iyi bir pazar araştırması yapması ve ülkenin ihtiyacını iyi belirlemesi gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki kadın girişimcilere verilen destekler ve politikalar arttıkça, gelişme sağlanmaya başlanmıştır. Ancak Türkiye'de henüz istediğimiz gelişme sağlanamamıştır. Daha çok teşvik yapılıp daha çok eğitimli girişimciler yetiştirmek gerekmektedir.

Ülkemizde kadınların başarısının ön plana çıkmasında medyanın da büyük etkisi vardır. Medyanın kadınları destekleyici unsurlarıyla yansıtması kadınlara verilen değeri artmıştır. Kadına verilen değer, ilgi, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde daha önem kazanmaktadır. Bazı iş alanlarında emek-yoğun sektörleri devam etmektedir. Bu sektörlerde özellikle kırsal alanda kadınların değeri daha çok anlaşılmaktadır. Kadınların Türkiye'de girişimcilik faaliyetleri genelde kendi başlarına küçük işyeri kurma girişimleri olmaktadır. Kadınlar böylelikle evlerine ek gelir sağlamakta ve kendi işyerlerini kurma çabası ile özgüvenleri artmaktadır.

Türkiye'de eşitlik ve özgürlük arttıkça kadınların özgüveni artmaktadır. Bu da daha çok kadınların kendi işlerini kurma cesaretini arttırmıştır. Fakat kadınların iş kurma girişiminde bulundukları zaman gerekli eğitime sahip olmadığı görülmüştür.

Devlet teşvikiyle yatırım yapan girişimcilerin içinde ilkokul ve lise mezunu olan ve ev hanımı olup kendi sermayesiyle işlerini kuran başarılı iş kadınlarına da rastlanmaktadır. En çok etkili olan davranış özgüven olmuştur. İşyerini kuran kadınlar, ev ekonomilerine de katkı sağlayarak ev geçimine katkı sağlamaktadırlar. İyi bir eş, anne ve iş kadını olma sorumluluğu onları daha çok girişken, yapıcı, sorumluluk sahibi ve lider olma özelliğini kazandırmıştır.

1970'lerden sonra kadınlar adına, büyük adımlar atılmıştır. Kadınların çalışma hayatında varlıkları ve kadına verilen değer artmıştır. İş hayatında kadınlar kabul görmeye başlamıştır. Ticarette, üretim de kadınların sayısının az olduğu sektörde de sayıları artmaya başlamıştır.

Kadınlar yeteneklerini ve becerilerini kullanarak, bağımsızlıklarını kazanabilmek, söz sahibi olmak ve ayaklarının üzerinde durmak için kendi işlerini kurmayı tercih etmişlerdir. Kadınlar 1980'li yıllarda kendilerini daha çok ispatlama çalışmalarına başlamışlardır. 1990'lı yıllarda ise daha yüksek konumlarda ve daha çok erkeklerin egemen olduğu sanayi üretim sektöründe başarılı kadınlar kendini göstermiştir.

Kadınlar, iş hayatının her alanında görülmektedir. İşçi, memur, girişimci, yönetici pozisyonlarında yer almaktadırlar. Kadınlar, erkek egemenliğe ihtiyaç duymadan girişimci rolünü benimsemektedir ve sorumluluk alarak girişimci olmaktadır.

Girişimci kadın tanımlamasına buna benzer bir misyon geliştirilmesinin sebebi Türkiye'de "girişimci kadın" olarak isimlendirilebilecek bireylerin sayıları istatistiklerin gösterdiğinden çok daha az olacağı varsayımıdır (Güleç, 2011, s. 19).

Günümüzde bakıldığında, kadın girişimci sayısı giderek artmaktadır. Devletin yatırım teşvikleri büyük ölçüde katkı sağlamıştır. Bunun yanında kadın erkek eşitlik anlayışı benimsenmiştir. Kadınların da iş hayatında başarılı oldukları daha önceden erkeklerin sadece girebildikleri ortama artık kadınların da girebildikleri, kendilerinin söz sahibi oldukları görülmüştür.

Bir işyerinin kurulması aşamasında sahibinin ya da ortaklarından birinin kadın olması yapılan teşviklerden yararlanma imkanı sağlamaktadır. Girişimci kadınlar, çalışma yaşamına girdiklerinde daha özgür olmaktadır. Kadın girişimciler kendi kararlarını ailede içinde de verip ve söz hakkına sahip olmaktadırlar.

1.4.1. Kadın Girişimcilerin Özellikleri

Kadın girişimcilerin kendine özgü toplum ile şekillenen davranış halleri gibi özellikleri olabilmektedir. Bazı kişilik özellikleri girişimciliğe yatkın olup yeni bir iş kurmasına teşvik olmaktadır. Kadınların iş kurması diğer kadınlarında ilgisini uyandıracak ve kadın girişimci sayısını artabilecektir. 1987'de Dorothy P. Moore yapmış oldukları araştırmada, girişimciler geleneksel ve modern diye ikiye ayırmışlardır. Yaşanan değişimi açıkça ortaya koyan bu çalışmaya göre 1945 ile 1970 arası dönemdeki kadın girişimcileri geleneksel kadın girişimciler, 1970'lerden sonraki dönemdeki kadın girişimcileri modern girişimci kadınlar olarak tanımlamıştır (Morçin, 2013, s. 167).

Geleneksel girişimci 35-55 yaşları arasında, evli olup bir ailesi olan bir kadın tipidir. Eğitimleri daha çok sanat ve beşeri bilimlerdir. Çalışma amaçları ek gelir sağlamaktır. Rol modelleri ise engelleyicidir. Modern kadın girişimciler ise 25-35 yaşları arasında, işletme yönetimi ve teknik konularda eğitim almış, planlarını ve ideallerini gerçekleştirmek için çalışan girişimcilerdir. Aşağıdaki tabloda ise beynimizin akılcı olan sol tarafı daha erkek gibi

düşünce kalıplarına sahip ve yetenekleri içermekte olup, sağ taraf ise dişil olmayı kapsamaktadır.

Tablo 1.1: Beynin Sol ve Sağ Yarım Küreleri

Sol		**Sağ**	
Olumlu	Sözel	İçgüdüsel	Sanatsal
İşlemci	Somut	İçten Gelen	Bütünsel
Çizgisel	Rasyonel	Duygusal	Dağınık
Belirgin	Aktif	Dile Getirilmeyen	Şakacı
Sıralı	Hedefe Yönelik	Görsel	Simgesel

Kaynak: İlter, 2008, s. 25-29.

İş alanında başarıya ulaşıp ve bunu sürdürebilen az sayıda kadın olmaktadır. Dişiliğe dayalı becerilerin önemini kullanmakta ve gücünü göstermektedir (Fredericksand ve Deemer, 2006, s. 89).

1.4.2. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması

Kadın ve erkek arasında farklılık geçmişten günümüze kadar dile getirilen bir konu olma özelliği taşımaktadır. Kadınlardan çok erkeklerin iş dünyasında egemenliğinin mevcut olduğu ve günümüze kadar hala erkeğin toplumda egemenliğinin söz konusu olduğu yapılan literatür çalışmalarında gözlemlenebilmiştir. Kadınların iş piyasasına girmesi 1910'lardan sonra gerçekleşmiş ve böylelikle kadın ve erkek girişimci arasında bazı kişisel özellikler, girişim sürecinde etki etmeye başlamıştır.

Kadın girişimciler, kendilerini başarı ve bağımsızlık isteği ile motive etmektedirler. Bir iş kurma fikrinde çıkış noktaları ezilme, kişisel değişimler gibi etmenlerden kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınlar ezildiklerinde bir girişime ihtiyaç duyarlar ve kendi işlerini kurma girişiminde bulundukları gözlemlenmektedir. Genellikle geçmişinde daha çok ezilmişlik yaşayan kadın girişimciler küçük işyerleri de olsa daha hırslı davranıp daha çabuk büyümektedirler (Aytaç, 2001, s. 19).

Kadın girişimcilerin yaratıcı ve realist olmaları, orta düzeyde özgüvenleri, sosyal ilişkileri, esnek ve toleranslı olmaları girişimciliğe adım atmakta büyük rol oynamaktadır. Erkek ve kadın girişimciler, bir işi kurmaya karar verirken bağımsızlıklarını ve yeteneklerini göz

önünde bulundururlar. Kadın girişimciler erkek girişimcilere göre risk almaktan korkarlar ve kaçınırlar. Çünkü kadınlar daha çok güvenli adımlar atma taraftarı olmaktadırlar.

Kadınlar erkeklere göre riskli durumlara ya da iflas, kriz dönemlerinde daha çok stres yaşamaktadırlar. Erkekler daha soğukkanlı davranıp daha çabuk ve kolay üstesinden gelmektedirler. Bunun sebebi kadınların daha duygusal olmasından kaynaklanmaktadır. Bir başka sebep ise erkeklerin daha çok tecrübeli ya da erkeklerin koruma güdüsü olmasından kaynaklanmaktadır.

1.4.3. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Nedenleri

Toplumsal yapı hızla değişmekte ve gelişme göstermektedir. Bununla birlikte bu değişimler ve gelişmeler çalışma yaşamında da etkili olmaktadır ve kadın girişimci sayısı gün geçtikçe artış göstermekte erkek egemenliği azalmaktadır. Kadınlar kendilerini ispat etme imkanına ulaşmaktadırlar. Bu bilinçle olan kadınlar iş yaşamına adım atmaktadır. Aynı zamanda işsizlik, boşanma oranları, ekonomik koşullar kadını iş yaşamına itmektedir (Jalbert, 2000, s. 23).

Kadınlar için zor olan hem ev işlerine yetişmeleri hem kendi işlerinin başında durmaları güç olmaktadır. Aynı oranda olumsuz etkilemektedir. Fakat esnek çalışma saatleri evlere verilen işler sayesinde hem evlerine, evli kadın girişimciler eşlerine ve çocuklarına hem de işlerinin başında olabilmektedirler. Özellikle evlerinde yaptıkları işler olduğunda ev işlerini planlayabilme, çocuklarıyla geçirdikleri vakitlerini doğru kullanmaktadırlar (Liman, 1993, s. 57).

Kadın girişimcilere sanayi kollarında ya da büyük işletmelerde çok az rastlanmaktadır. Kadınlar küçükte olsa iş kurmaları kendilerini ispatlama ya da kadın varlığını sürdürmek için önemlidir. Kadınların girişimci olmaları, işgücü piyasasında aktif olmaları ülke refahını da etkilemektedir (Kocacık ve Gökkaya, 2005, s. 199).

Türk kadın girişimcileri incelediğimizde, ev hanımlığından kurtulmak istemeleri de ön plandadır. Kendi işinin patronu olmaları ekonomik özgürlük sağlayıp beraberinde söz hakkı sahibi olmaktadırlar. Girişimci kadınları iş kurma nedenlerinin başında bağımsızlık ve başarı ihtiyacı gelmektedir. Ülkemizde kadın girişimciler en çok hizmet, insan kaynakları, pazarlama, organizasyon sektörlerinde oldukça başarı göstermişlerdir.

1.4.4. Kadınları Girişimci Olmaya Motive Eden Birincil Faktörler

1.4.4.1. İşsizlik sorunları

Bazı işyerlerinde erkek fiziksel olarak daha güçlü olduğundan kadın çalışanlar tercih edilmemektedir. Bununla birlikte erkeklerin kadınlara göre daha girişken olmalarını kabul edip erkek çalışanlara daha çok yer vermektedirler. Bu ise kadınlar için bir noktada avantaja dönüşüp kendi işlerini kurmaya iten nedenler arasında olmaktadır.

Özelikle kriz dönemlerinde işyeri küçülmeye gittiğinde işçileri işten çıkartma söz konusu olmaktadır. İşçilerin çalışmalarına son verirken bir ücret karşılığında çalışan kadınlar en büyük payı almaktadır. Toplumumuzda "Erkek evi geçindirir" düşüncesi söz konusu olduğunda kadınlara ağırlık verilmektedir. Fakat eve, çocuğuna ya da eşine bakan kadınlarımız da olmaktadır. Bu yüzden bir çalışanı işine son verilirken cinsiyetine bakmayıp, bulunduğu şartları ele almak gerekmektedir. Girişimcilik, bir toplumun kalkınmasında önemli rol oynamaktadır. Kadın ve erkek girişimcilerin işbirliği ekonominin büyümesini ve geride kalmış bölgelerin gelişmesine olanak sağlamaktadır (Jegatheesan, 2016, s. 121).

Kadınların iş hayatından önce ev, eş, çocuk sorumluluklarının olması iş yaşamında engel oluşturabilmiştir. Bu durum kadınları daha hırslı hale getirip, kendi işlerini kurmaya itmektedir.

1.4.4.2. Kadınlara uygun olmayan iş koşulları

Erkeklerin kadınlardan daha başarılı olduklarını iddia etmeleri, iş alanında erkek egemenliğini kabul etmeleri, kadının evde çocuk bakan, eşine itaat eden birey olarak kabul görmeleri, eşitsizlik gibi sebepler örnek verilebilir.

Kadınların toplumsal görevi ve klasik davranışçılık, kadınları dışarıdan bağımsız kılarak kapatarak erkek egemenliğinin olduğu çalışma alanında kadınların profesyonel çalışmaya dahil olmalarını veya erkeklerle temas kurabilecekleri ortamlarda bulunmalarına engel olmaktadır. Özellikle teknik bilgi ve emek gücü gerektiren işlerde kadın yetersiz görmeleri genellikle düşük kazançlı, ev temelli etkinliklere yöneltmektedir.

Kadınların bu ayrımcılığa maruz kalmalarının en önemli sebeplerinden birisi kadının sosyal hayat içindeki cinsiyet görevinden kaynaklanmaktadır. Kadınların eş ve anne olma rollerinin

bir benzeri gibi görülen öğretmenlik, hemşirelik ve sekreterlik gibi erkeklerin az olduğu mesleklere yönelmesine neden olmaktadır (Narin vd., 2006, s. 71).

1.4.4.3. Cinsiyet ayrımcılığı

Girişimcilikte pek çok faktörün etkili olduğu gibi kadın girişimci ve erkek girişimci arasında da ayrımcılık yapıldığı görülmektedir. Dünya da bu ayrımcılık bugüne dek devam etmektedir. Bazı toplumlar da eşit ya da daha az kabul edilse de halen bazı toplumlarda ayrımcılık yapılmaktadır.

Kadın erkek eşitliği büyük şehirlerde daha belirgin olsa da kadının iş yaşamına dahil olmasına engel teşkil edecek nedenler de bulunmaktadır. Güvensizlik, korku, tecrübe bu nedenler arasında en başta olmaktadır.

Toplumda kadınlar erkeklere göre daha çekingen davranmaktadır. Bu durum toplumumuzun ataerkil yapısından kaynaklanmakta ve erkek egemenliği kadını kısıtlamaktadır. Bu durum ise güvensizliğe yol açmaktadır. Özellikle geçmişte savaşlarda toplum, kadın gücünü hissetmesine rağmen kadın egemenliği söz konusu olmamıştır. Cinsiyet ayrımını sadece iş alanında değil tüm alanlarda görülmektedir. Her ne kadar günümüzde eşitlik sağlanmış gözükse de halen bazı toplumlarda eşitsizlik devam etmektedir (Öğüt, 2006, s. 77).

1.4.4.4. Sermaye eksikliği

Kadınların finans konusunda yetersizliği girişimciliğe adım atarken problem oluşturmaktadır. Kadın girişimcilerin finans konusunda da eğitim almaları ve işlerini daha profesyonel yapmaları girişimcilik sürecinde önemli katkı sağlamaktadır. Kadın girişimcilerin finans yönetimi konusundaki önyargıları, kadınların probleminin sadece maddi eksenli olmadığını göstermektedir (Dhaliwal, 1998, s. 464).

1.4.4.5. Toplumun geleneksel inanç ve baskısı

En gelişmiş ülkelerde de kadın erkek ayrımcılığı olmaktadır. Kadının yeri evidir düşüncesi kabul edilmektedir. Özellikle ataerkil toplumlarda bu ayrım belirgin olarak görülmektedir. Söz hakkının erkeğin olduğu, erkekten izinsiz bir girişimin olmaması düşüncesi mevcuttur. Çalışma yaşamına dahil olsalar bile erkek egemenliği baskın olmakta ve kadınlar üst kademe de daha az yer almaktadır. Ataerkil yapının çözümü ve cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldıran

faktör ekonomik özgürlüktür. Kadın gücünün ortaya konulabilmesi, eşitliğin sağlanabilmesi için ekonomik bağımsızlığa sahip olması gerekmektedir (Kazemi, 2000, s. 453).

Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısına bakıldığında, büyük şehirlerde ve küçük kasabalar arasında farklılıklar olmaktadır. Özellikle batı bölgelerde yer alan büyük şehirler geleneksel yapı azalmış olup doğu bölgesinde ve küçük kasabalarda geleneksel yapı daha çok anlaşılmaktadır. Ayrıca, modern kentlerde de kadınlar çeşitli toplumsal baskı ile karşılaşabilmektedirler (Kutanis, 2006, s. 64).

1.4.4.6. Cinsiyete dayalı rol ayrımcılığı

Kadınların, erkeklere göre farklı cinsiyet rolü olmaktadır. Özellikle iş hayatında kadınların rolü önemli etki etmektedir. Toplumumuzda hala kadının yuvayı kuran ve erkeğin öncelikle iş sahibi olması gereği düşüncesi hala geçerliliğini korumaktadır (Gürol, 2000, s. 318). Toplumun bakış açısına göre kadının evde çalışması ve erkeğin para kazanması rolü benimsenmektedir. İş hayatında, meslek seçiminde de kadının rolü etki etmektedir. Örneğin; kadın evde hizmet konusunda tecrübeli olduğu için hizmet sektörüne yönelirler ya da erkeğin sanayi piyasasına yatkınlığı örnek gösterilebilir. Kadının hem eve hem de işe yetişmesi oldukça zor olmaktadır.

Kadınların hem işe girerken, hem de çalışırken karşılaştıkları cinsiyete bağlı ayrımcılık, kadının çalışma yaşamında büyük engeldir. Belli mesleklere kadınların kabul edilmemesi, cam tavan engelinin adaletsizliği, ekonomik kriz dönemlerinde öncelikle kadınların işten çıkartılması, kadın çalışanının erkek çalışana göre daha az ücret alması, ev yükünün kadına daha çok yüklenilmesi başlıca ayrımcılık örneği olarak gösterilebilir.

1.4.4.7. Cinsel ve duygusal taciz

Herhangi bir işte çalışmakta olan kadın ya da kendi işinin sahibi, yönetici olarak çalışan kadınların iş ortamında ya da farklı iş alanında cinsel tacize ve duygusal tacize maruz kalabilmektedir. Özellikle kadınlar en çok cinsel tacize maruz kalmaktadır. Birçok kadın, evinin geçimini üstelendikleri için bu duruma sessiz kalabilmektedir. İşini kaybetme korkusu boyun eğmelerine sebep olmuştur (Soysal, 2010, s. 85).

1.4.4.8. Cam tavan engeli

Kadın çalışanlar cam tavan engeli ile de karşı karşıya gelmektedir. Erkek çalışanlar kadar çalışsalar, bilgi sahibi olsalar da daha az ücret alabilmektedirler. Kadın olduğu için bu sıkıntıları yaşamaları onları üst düzey yönetici olmalarına engel olmaktadır.

Kadınların iş yaşamında yüksek mevkide çıkmamalarının temelinde engeller olduğu belirtilebilir (Soysal, 2010b, s. 75). Yapılan çalışmalarda kadınların üretim işletmelerinde en çok yükselebildikleri pozisyonun grup liderliği olduğu belirlenmiştir. Örneğin Kutanis'in (2006) yapmış olduğu bir araştırmada, iş dünyasına genellikle erkeklerin hakim olmalarından dolayı kadın girişimciler, özellikle müşterilerinin ve erkek meslektaşlarının gözünde meşruiyet kazanmalarının zor olduğunu ve piyasada kendilerini kabul ettirebilmelerinin erkeklere göre daha fazla zaman aldığını belirtmişlerdir. Erkekler iş piyasasında bütünleşmiştir. Piyasa da erkek egemenliğinin olması kadınları arka plana atmıştır. Fakat giderek artan başarılı kadın girişimciler kendilerini ispatlamaktadır. Kadınların da erkekler kadar başarılı olduğunu göstermişlerdir (İlter, 2008, s. 93).

1.4.4.9. Sosyal pozisyon ve iletişim eksikliği

Erkek girişimcilerin kadın girişimcilerden daha çok bilgiye sahip olduğu anlaşılma ve genelde erkek girişimcilerden daha düşük bir sosyal pozisyonda olmaktadır. Dolayısıyla onların sosyal ortamlara girişlerini veya sosyal çevre ve iş yaşamlarını etkilemektedir. Fakat günümüzde sosyal eşitlik olup kadın girişimcilerin de erkek girişimcilerle giderek aynı sosyal pozisyonda olduğu söylenebilmektedir. Fakat bazı kadın girişimcilerde hala eksiklik olmaktadır. Örneğin; bir işyeri açarken ya da işyeri yönetirken gerekli bilgiye, kaynağa ulaşmada kadınların daha pasif olduğu anlaşılmaktadır (Aldrich ve Zimmer, 1986, s. 24).

Araştırma da bazı kadınların evli bekar ya da dul durumu da farklılık göstermektedir. Genelde bekar ve dul kadınların sosyal pozisyonunun olmaması ve iletişim eksikliğinin yaşanması dikkat çekmektedir. Toplumun bekar ve özellikle dul kadınları dışlaması olağan görülmüştür. İş toplantılarına ya da herhangi bir etkinlikte evli kadın girişimcileri ön plana koydukları anlaşılmıştır. Bu durumun kadın girişimciliğini olumsuz etkilemektedir (Dayle, 2000, s. 11).

1.4.4.10. Yasalardan kaynaklanan engeller

Kadınların çalışma yaşamında olması, toplumun önyargısı kadının çalışma yaşamına engel teşkil etmektedir. Bazı mesleklerin kadın için uygun olmaması, maaşlarının erkeklerden daha düşük olması gibi sorunlarla karşılaşılabilmektedir.

Kadınların toplumda var olduğunu hissettirmek kadın gücünü arttırabilecektir. Bu düşünceyi günümüzde benimseyen kişi sayısı oldukça fazla olduğu ifade edilebilmektedir. Bunlar erkeğin ev idaresinin, sorumluluğun üstlenmesi, erkeklerin evi geçindirdiği düşüncesi ile çalışan kadının ücretlerinin düşürülmesi gerektiği gibi örneklerdir.

Yasalarla kadın gücünü hissettirmek, kadınları cesaretlendirerek girişimci sayısını arttırabilecektir. Böylelikle girişimci kadınlar, erkek egemenliğinde olan toplumlar içinde bir rol olup güçlenmelerine neden olabileceklerdir. Erkekler kadar kadın egemenliğinin de olduğu toplumda ekonomi daha güçleneceği varsayılmaktadır (Soysal, 2010, s. 102).

1.4.4.11. Rol çatışması

Kadın girişimcilerin, özel yaşamları ve iş yaşamları birbirleriyle çatışmaktadır. Girişimci kadınların hem evine hem işine yetiştirmeme ya da çok zorlanma durumudur. Endişe, zorlanma, bunalım, fazla sorumluluk gibi durumlar bireyi yoracaktır. Bu gibi durumlarda birey seçim yapmak zorunda kalabilir. Çoğu kadın hem ev işine hem çalışma yaşamına yetişmesi gerekir. Fakat iş saatlerinin uzunluğu özel yaşamına ve yeni bir iş kurma fikrine büyük etki etmektedir. Fazla mesai saati evine zaman ayırmama durumu bireyin daha çok bunalmasına, bu yüzden her iki işte performansının düşmesine de neden olabilmektedir (Dayle, 2000, s. 13).

Kadın girişimcilerin ya da herhangi bir işte çalışan kadının hem eş, çocuk, ev sorumluluğu hem de iş sorumluluğunda zorlandıkları için kadın girişimci sayısını azaltan nedenlerden biri olmaktadır.

Özellikle kırsal bölgelerde erkek egemenliği hala devam etmektedir. Erkeğin sorumluluğunun iş hayatı, kadının sorumluluğu ise ev hayatı olduğunu kabul ettirmişlerdir. Bu nedenle kadınlar daha çekingen davranmaktadır.

1.4.4.12. Sosyal sorunlar

Eşitçilik olduğu ortamda kadın girişimci sayısı da artış gösterebilir. Ev ve çocuk bakımında, ev ve çocuk bakımı işlerini adil şekilde dağıtmaları hem eş konusunda sorumlulukları azaltacaktır hem de kadının iş hayatında daha çok sayısının artmasına sebep olacaktır. Kadınların küçük yaşta evlenme, boşanma konusunda toplumun baskısı, geleneksel aile kültürü sosyal sorunlara yol açmaktadır. Özellikle kadınların ev ve iş yaşamlarını birlikte yürütmeleri ağır yük haline dönüşmektedir. Dolayısıyla birçok kadının girişimcilik faaliyetlerinden yoksun kalmasına neden olmaktadır (Kansız ve Acuner, 2008, s. 14).

1.4.4.13. Kadınların erkeklere oranla istihdam oranı

İş dünyasında herhangi bir işyerinde ücret karşılığında çalışan erkek sayısı ya da kendi işinin sahibi olan erkek sayısı kadınlardan fazladır. Bu verileri eğitim, toplum, özgürlükçü yapı etkilemektedir. Ülkemizde kadınların okuma yazma oranı ya da eğitim seviyelerinin artması ve cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkması kadın istihdam oranında da artış olacağı öngörülmektedir. Türkiye istatistik kurumunun 2018 yılı verilerine göre en az bir eğitim düzeyini tamamlayan kadınların oranı %83,6 olduğu görülmektedir. Kadınların istihdam oranı erkeklere nazaran daha az olmaktadır. Türkiye'de 2019 yılında, işgücüne katılım oranı erkeklerde 0,1 azalış ile %71,7, kadınlarda ise, 1 puan artış ile %34,4 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2019).

Tablo 1.2: Temel İşgücü Göstergeleri

	Toplam		Erkek		Kadın	
	2019	**2020**	**2019**	**2020**	**2019**	**2020**
15 ve Üzeri Yaş	(Bin)					
Nüfus	60626	61426	29996	30351	30630	31075
İşgücü	32629	32766	22020	21976	10609	10790
İstihdam	29314	28512	20106	19405	9208	9107
Tarım	5624	5392	3048	2953	2576	2438
Tarım dışı	23690	23121	17057	16452	6633	6669
İşsiz	3315	4253	1915	2571	1400	1683
İşgücüne Dahil Olmayan	27997	28660	7976	8375	20021	20285
	(Yüzde)					
İşgücüne Katılma Oranı	53.8	53.3	73.4	72.4	34.6	34.7
İstihdam Oranı	48.4	46.4	67.0	63.9	30.1	29.3
İşsizlik Oranı	10.2	13.0	8.7	11.7	13.2	15.6
Tarım Dışı İşsizlik Oranı	12.1	15.3	9.9	13.2	17.3	20.0
15-64 Yaş						
İşgücüne Katılma Oranı	59.2	58.9	79.4	78.6	38.8	39.1
İstihdam Oranı	53.1	51.1	72.4	69.2	33.6	32.9
İşsizlik Oranı	10.4	13.3	8.9	12.0	13.5	15.9
Tarım Dışı İşsizlik Oranı	12.2	15.4	10.0	13.3	17.4	20.1
Genç nüfus (15-24 yaş)						
İşsizlik oranı	19.4	24.8	16.5	21.9	24.6	29.8
Okumayan ve Çalışmayan	24.3	26.2	15.4	19.0	33.5	33.5

Kaynak: www.brandingturkiye.com/tuik-issizlik-rakamlari-ocak-2020 (Erişim Tarihi: 06.11.2020).

TÜİK 2019 raporunda eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı incelendiğinde, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görülmektedir. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %15,29 lise altı eğitimli kadınların işgücüne katılım oranı %27,7, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %34,3, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %42,6 iken, yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %72,7 olmuştur. Kadın istihdamı en fazla hizmet sektöründe olduğu görülmektedir (TÜİK, 2020).

Araştırmada, kayıt dışı istihdam çok yüksektir. Son yıllarda azalma gözükse de kadınlarda bu oran erkeklere göre daha fazladır. Kadınların daha çok yüksek olmasının sebebi evde geçimini sağlayabilmesidir. Evde üretimini yapan, özellikle kırsal kesimlerde tarım işinde çalışan kadın sayısı fazladır.

1.4.4.14. Kendi işinin patronu olma

Türkiye'de kadınları girişimciliğe yönlendiren nedenlerin başında ülke ekonomisinin hane halkı geliri üzerinde yarattığı olumsuz etkileri azaltmanın bir çabası olarak küçük işyeri kurma girişimleridir (Soysal, 2010, s. 86).

Kadınların potansiyelini görmek için sadece ekonomik kalkınmayı düşünmek değil, aynı zamanda sosyal hedeflere de ulaştırmak söz konusu olması gerekmektedir (Minniti ve Arenius, 2003, s. 3). Bunu inşa etmenin tek yolu, sadece ekonomik kalkınmayı teşvik etmek için değil, aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerin başarmak için çaba sarf ettikleri sosyal hedeflere de zarar vermemek için girişimciliği kullanmaktır.

Dünya Bankası'nın Girişimcilik Araştırması'na bakıldığında, Türkiye'de kadınlar sadece %25,4'lik kısmını oluşturmaktadır. Kadın çoğunluk yöneticilere sahip işyerlerinin oranı ise %0,3'tür. Şirketlerin %5,4'ünde bir kadın üst düzey yönetici bulunmaktadır. Türkiye'de, tam zamanlı kadın çalışanların sayısı ise %21'dir. Crunchbase'in 2017 yılı Nisan ayında yayınladığı rapora göre tüm ülkelerde start-up ekosisteminde kadın girişimcilerin oranı %17 civarında olmaktadır. Start-up girişimlerini izleyip denetleyen startupswatch verilerine göre Türkiye'de kadın girişimcilerin oranı %15'tir. Kadın girişimlerin desteklenmesi gerekmektedir (TÜİK, 2020).

Kadın girişimciler, en çok kuruluş aşamasında sermaye konusunda zorluk çekmektedir. Çoğu kadınların kendilerine ait ipotek edecekleri hisseler, devrem ülkeler olmadığı için, banka kredisine başvurmamaktadırlar. Banka kredisine başvuran kadınlardan kefil ve güvene istinaden ipotek istemektedirler (Narin vd., 2006, s. 67).

OECD kaynaklı bir araştırmada da kadınlar daha yenilikçi ve yaratıcı olmaktadır. Yenilikçi ve yaratıcı tarafları iş hayatında da kaliteyi arttırmaktadır. Bernstein'ın yaklaşımı düşünüldüğünde erkek girişimciler kadın girişimcilere göre daha otoriter davranmaktadır. Kadınlar ise erkek girişimcilere göre duygusal yönleri etki ederek daha bütüncül yaklaşmaktadırlar. Kadınlar empati kurma da daha başarılıdırlar. Bu ise müşteri konusunda daha başarılı olmalarına etki etmektedir.

1.5. KADIN GİRİŞİMCİ TİPLERİ

Kadınlardan beklenen görevler, kadınların bu görevlerle alakalı algıları kadın girişimciler arasında benzerlikler göstermemektedir. Bunun sebebi, kadınların iş, aile ve sosyal

hayatlarını etkilemesi kadın girişimciler ile alakalı pek çok kategorizasyonlar yapılmasına sebebiyet vermiştir. Buna göre Dorothy P. Moore, kadın girişimcileri geleneksel ve modern olmak üzere iki başlıkta incelemiştir (Narin vd., 2006, s. 67).

Geleneksel kadın girişimciler, orta yaş grubunda, bekar olmayan ortalama üzerinde eğitim düzeyi olan, ilk işe başlama sermayesi bireysel birikimleri ve sahip olduğu mallar olan kadınlar olarak belirtilmektedir. Modern kadın girişimciler, işletme yönetimi ve teknik alanlarda eğitim almış, erkeklerin sayıca üstün olduğu ortamlarda çalışan ve geleneksel kadın görevlerinin etkisinden daha uzak olan kadınlar olarak nitelendirilmektedir. Modern kadın girişimcilere ve geleneksel kadın girişimcilere ait özellikler tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 1.3: Modern ve Geleneksel Kadın Girişimciler

	Geleneksel Kadın Girişimciler	**Modern Kadın Girişimciler**
Yaş	35-55	25-35
Yönelimleri	Ev ve aile	Kariyer
Çalışma Amaçları	Ek gelir elde etme	Planlarını ve ideallerini gerçekleştirme
Girdikleri Sektör	Hizmet, perakende ve ticaret	Erkeklerin egemen olduğu işler ve yeni atılımlar
Finansman	Kişisel kaynaklar	Dış kaynaklar
Kredi	Ayırım	Eşit kredi olanakları

Kaynak: Arat, 1993, s. 176.

Küreselleşmeyle beraber işgücünün yapısı, iş şartları ve personellerin iş güvenceleri önemli oranda değişim yaşamış ve işgücünün kadınlara dönük olması gündeme gelmiştir (Schnall, 2009, s. 332). Kadınlar; esnek çalışma ve bağımsız çalışabilme benzeri yeteneklere sahip olduğundan, ücret ya da maaş ile çalışmak yerine önemli oranda bireysel birikimlerini kullanıp kendi işletmelerini açmaya adım atmışlar ve girişimci olarak finansal alan oluşturmaya başlamışlardır (Ecevit, 1993, s. 22).

1.6. KADIN GİRİŞİMCİLERİN EKONOMİYE KATKILARI

Kadınlar, genel olarak 1980'lerden beri işletme sahipleri unvanıyla ekonomiye katılmışlardır. İlk olarak, finansal sebepler açısından iş dünyasına girmelerine rağmen eğitim seviyeleri yükseldikçe, bilgi ve becerilerini gösterme ve bağımsız olma benzeri sebeplerle kendi iş yerlerini açmaya teşebbüs etmişlerdir (Sipahi, 1997, s. 18). Girişimci kadın sayısının yükselmesi; istihdam sağlamak, kişisel ve sosyal refahı yükseltmek gibi katkılar

sağlamaktadır. Bir ülkedeki mevcut kadın girişimci sayısının yetersiz olması, yalnızca kadının finansal statüsünü değil, ilgili ülkenin kalkınmasına da negatif şekilde etki etmektedir (İlter, 2008, s. 23).

1.7. KADIN GİRİŞİMCİLERİN SORUNLARI

Kadın girişimcilerin işletme açma ve açtıkları işletmeyi yönetme sürecinde birtakım engellerle karşı karşıya geldikleri bilinmektedir. Bu engeller, sosyal yükümlülüklerden dolayı olduğu gibi, bilgi ve yetenek yetersizliğinden, mevzuata dayalı düzenlemelerden veya kurumsallaşmış klasik uygulama şekillerinden dolayı da olabilmektedir. Bu sebeple, engeller karşısında, belli seviyede risk alarak piyasa içerisine girmek, kadın girişimciler için daha zorlu olmaktadır. Fakat bütün bu olumsuzlukların yanı sıra veriler, son zamanlarda kadın girişimcilerin sayısında artış olduğunu işaret etmektedir (Şekerler, 2006, s. 95). Yapılan bazı araştırmalara bakıldığında kadın girişimcilerin genel olarak ileri yaşta ve eğitimli oldukları görülmektedir. Ayrıca onları destekleyen babaları veya eşleri vardır. Girişimci bir kadının, orta tabakaya mensup olan ailenin ilk çocuğu olarak doğduğu da yine yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu kadınların ilk işlerinin hizmet alanında ve 35 yaşının ardından, çocuklarını yetiştirdikten sonra kurdukları görülmektedir. Kadın girişimcilerin çoğunluğunun teknik eğitimi yoktur, bunun dışında iş tecrübelerine sahiptirler. Etkili iletişim yeteneği olan ve uzun vadede planlama yapmayı bilen kişilerdir. Kadınların başarma duyguları, bağımsızlık istekleri, ekonomik zorluklar ve iş tatmini nedeniyle çalışmaktadır. Ayrıca, otokratik yönetim anlayışını benimsemişlerdir. Kadın girişimcilerin genellikle gıda, sağlık ve giyim, hizmet ve turizm alanlarına yoğunlaşmaktadır. Çoğunlukla da kendi birikimlerini küçük ölçekli işletmelerde değerlendirdikleri görülmektedir (Şekerler, 2006, s.110). Kadın girişimcilerin işletme süreçlerinde karşılaştıkları engeller, mikro sorunlar ve makro sorunlar olmak üzere iki temel başlık halinde incelenmektedir (Kutanis, 2006, s. 60).

1.7.1. Mikro Sorunlar

Deneyim eksikliği, bilgisizlik, sosyal bilgi ağının dışında kalma, müşteri ile lazım olan iletişimi kuramama, iş fazlalığı, müşteri ve meslektaşların algılarındaki negatif düşünceler mikro sorunların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Toplumun girişimci kadınlara bakışı ve onları algılama düzeyleri, kadınların sosyal hayat içindeki yerini belirlemektedir. Ayrıca girişimci kadınların işletmelerinin performansı düzeyini maksimum seviyede tutabilmek

adına müşterileri ve personelleriyle olumlu bir atmosfer oluşturmaları lazım olmaktadır. Girişimci kadınlar, cinsiyetleri sebebiyle bu durum karşısında da zorluk yaşamaktadırlar. Erkeklerin girişimcilik tecrübelerinin kadınlara oranla daha fazla olması da bu sorunun temelini oluşturmaktadır. Kadın girişimcilerin çevrelerinden ve kendilerinden kaynaklı birtakım mikro sorunlar, aşağıda sunulmuştur (Kutanis, 2006, s. 37).

1.7.1.1. Güvensizlik

Yeni yatırım yapmayı düşünen girişimcilerin sezgi durumları, bireylerin özgüven seviyelerinden etkilenmektedir. Eğer kişiler özgüveni yüksek olan biri ise alınan kararlar daha az risk taşıyan görünüm sergilemektedir. Fakat özgüven seviyesi düşük bir kişiyse, verdiği kararlarda zorlanmaktadır. Özgüven, kişinin kendini tanıma ve kendini sevme seviyesini göstermektedir (Bayraktaroğlu vd., 2006, s. 390). Özgüven ve üstünlük duygusu insanları başarıya götüren etmenlerin başında yer almaktadır. Kadınların önce yakın çevrelerinde güven aramayı bırakıp kendilerine güvenmeleri gerekmektedir. Başarılı bir girişimcinin belirlediği amaçları başarabileceğine inanması gerekmektedir. Kısaca girişimci işi başaracağı konusunda becerilerinin olduğuna inandığı takdirde başarılı olur (Saray, 1993, s. 56).

1.7.1.2. Ticari ve yönetsel tecrübe eksikliği

Yönetim, yalnızca insani etkenlerin değil, bir işletmede yer alan bütün imkanların plan dahili içine alınması ve organize edilmesini yansıtan, kapsamlı bir sözcüktür. Tecrübe de bir süreçte bireylerin karşı karşıya geldikleri olay ve kişiler neticesinde kazandıkları, çoğu da öğrenilerek elde edilemeyecek kazanımları belirtmektedir. Yönetim becerisi, tecrübe ile entegre edildiğinde ise girişimci, problemlerin üstesinden rahat gelebilecek, yeni ve farklı durumlara işletmesini uyarlayabilecektir. Kadınların toplumdaki klasik rol dağılımı sebebiyle iş piyasasında gerekli olan tecrübeden uzak olmaları, çıraklık gibi eğitimlerden mahrum kalmaları, onların bilgi ve yetenek kazanmalarını zorlaştırmakta veya bunu geciktirmektedir. Girişimci kadınların tecrübeleri yükseldikçe işleri büyütecek ve içlerinden yeni girişimciler, yöneticiler çıkarak farklı ve özgün çalışmalar arayışına koyulacaklardır (Küçük, 2005, s. 71).

1.7.1.3. Rol çatışması

Kadın ve erkeklerin toplum içinde üstlendikleri görevler zamana, yere ve kültüre bağlı olarak farklı olabilmektedir. Bireyin fazla sayıda rol ve statü içinde yer alması sosyal yapıya göre farklılık göstermektedir. Sosyal yapı karmaşık hale geldikçe roller de artmaktadır. Rol çatışması, mevcut durumdaki rollerden birinin diğerlerinin baskısı altına girmesiyle oluşmaktadır. Pek çok toplumda olduğu gibi bizim ülkemizde de ev işlerinin geneli kadınlar tarafından yapılmaktadır. Türkiye'de kadınların para karşılığı iş yapabilmesi anne görevini karşıladığında meşru sayılmaktadır. Bu rolden kaynaklanan sorumluluklar formel sektörde faaliyetlerde bulunma potansiyelini etkilemektedir (Altunışık vd., 2002, s. 87).

1.7.1.4. Ayrımcılık

Cinsiyet kavramı sosyal hayat içinde her dönem tartışmalara konu olmuştur. Hayatın yapısı, kadın ve erkek arasındaki çalışma hayatındaki konumlar biçimlenmektedir. İşyerinde cinsiyet temelli ayrımcılık, kadınlar için ana problemlerden birisidir. Bu durum, ücretlerde eşitsizlik, meslekte ilerleme fırsatının verilmemesi veya belirli etkinlik alanlarından dışlanma şeklinde oluşabilmektedir. Ataerkil ideolojinin kurumları şekillendirdiği medeniyetlerde kadınlar, neredeyse bütün alanlarda; bir sınırlanmışlık hali ile karşılaşmaktadırlar. Kadınlar güçlerini, ancak kısıtlamaları aşabildikleri oranda yansıtabilmektedirler (Gürol, 2000, s. 216).

1.7.2. Makro Sorunlar

1.7.2.1. Beceri ve mesleki eğitim

Eğitim, kadının güçlü bireyler haline getirilmesi ve cinsiyetten kaynaklı imtiyazların minimum düzeye indirilmesi için eğitimin en değerli araçlardandır. Ayrıca, eğitim bireylerin işgücüne katılım düzeyini yükseltip genç bireyleri var olan toplumsal düzene alıştırır. Eğitimin bilhassa girişimci kadınlar için epey önemli başkalaşımlar oluşturma imkanı taşımaktadır. Ülkemizde de kadınlar, eğitim seviyelerini ileri düzeye taşımaları, bilgi ve yeteneklerini artırabilmeleri sayesinde genel olarak ataerkil iş hayatında kendilerine yer açabilirler. İş hayatına eğitim dezavantajıyla girmeleri durumunda, göreceli olarak az bilgi ve yetenek gerektiren işlerle meşgul olmak durumunda kalmakta, bu durumun yansıması olarak da girişimcilik tecrübeleri elde etme şansları azalmaktadır (Doğramacı, 1997, s. 22).

1.7.2.2. Mesleki örgütlenme

Örgütlenme, aktif olarak çalışacak personeller için göz ardı edilemez bir etkinliktir. Örgütsüz çalışma, çalışan personellerin ihtiyaçları olan karşılıkları alamamalarına, gelir kaybı yaşamalarına, zorluk çekmelerine sebebiyet vermektedir. Örgütlenmenin hedefi, benzer iş kolunda çalışan kadınların işbirliği ve dayanışma yapmalarını sağlamaktadır. Kadın örgütleri, girişimcilerin başarılı olacakları sektörleri tespit etmekte önemli bir görev üstlenmektedirler (Jalbert, 2000, s. 38).

1.7.2.3. Sermaye temininde sorunlar

Girişimin ilk aşamasında ekonomik destek adına başvuru yapılan kaynaklar her iki cinsiyetteki girişimciler için daha farklı şekillerde yürütülmektedir. Girişimci erkekler girişimlerinin başlangıcında çekirdek sermayelerine ilaveten mali kaynak olarak yatırımcı ve bankalardan da kredi alabilirken, kadınlar genel olarak yalnızca bireysel varlık veya birikimlerinden faydalanmaya yönelmektedirler. Girişime başlama konusunda ekonomik destek için başvurulan kaynakların kadın ve erkek girişimciler için farklı olduğu görülmektedir.

Hisrich ve Peters'in (1999) çalışmalarında, erkek girişimcilerin girişimlerinin başlangıcında çekirdek sermayelerinin yanı sıra finansman kaynağı şeklinde banka ve yatırımcılardan kredi temin edebildikleri görülürken, kadınlar genel olarak yalnızca kişisel birikim ya da varlıklarından faydalanmayı tercih ederler (Hisrich ve Peters, 1999, s. 55).

Girişimcilerin karşı karşıya geldikleri en önemli problemlerden birisi de sermaye yetersizliğidir. Girişimcilik özelliğini taşıyan kişiler, sermaye yetersizliğinden dolayı piyasadan geri durmaktadırlar. Bu engeli aşıp kendi işlerini kuran kişilere de aynı şekilde sermaye yetersizliği sınırlayıcı bir etken görevi üstlenmektedir. İstihdam problemine çözüm geliştirebilen, vergilerini ödeyen kadın girişimcilerin en büyük problemlerinden biri olan sermaye temini konusunda destek almaları büyük önem arz etmektedir. Tecrübeler, kadınların girişimlerini karşı cinslerine oranla daha az sermayeyle hayata geçirdiklerini göstermektedir. Öyle ki, hizmet işletmelerinin evlerde kurulması halinde gereksinim duyulan kaynak ücreti düşebilmektedir. Bunun sebeplerinden birisinin, kadınların genel olarak hizmet alanında etkin olmaları sebebiyle az sermayeye ihtiyaç duymalarıdır (Gürol, 2000, s. 22).

Kadınların sosyal rolü kadınları eve kapatıp, teknik hizmetlerden yararlanmalarını, pazarlama alanlarını büyütmelerini veya erkeklerle yakın temas halinde olabilecekleri ortamlarda yer almalarına engel olmaktadır.

2. YATIRIM TEŞVİKLERİ

2.1. YATIRIM TEŞVİKLERİNE GENEL BAKIŞ

Yatırım teşvikleri, ülkedeki ekonomik durumun iyileştirilmesi, mevcut durumdaki istihdamın artırılması ve bölgeden bölgeye değişen finansal yapının daha dengeli hale getirilmesi hedefiyle yapılan uygulamalardır. Bu uygulamalar ile sınırlı kaynaklar, ülke ekonomisi bakımından daha faydalı olan alanlara yönlendirilmektedir. Buna ek olarak yatırım teşvik politikaları, ülkelerin finansal programı kapsamında yatırımlara, ithalat ve ihracata, demografik özelliklere göre farklılık gösterebilir. 1970 yılından itibaren ülkemizdeki teşvik politikaları ile endüstrinin ileri noktalara gelmesine ek olarak, az gelişmiş bölgelerde yatırımların özendirilerek yörelerden kaynaklı eşitsizlik önlenmek istenmiştir. Yatırım teşviklerinin uygulanma amaçları, ihracatı nicelik ve nitelik olarak artırmak, döviz gelirini ve rekabet düzeyini yükseltmek, lokal kalkınma seviyesini geliştirmek ve bunlara bağlı olarak istihdam yaratarak işsizlik oranını düşürmektir. Lokal gelişmeye olumlu yönde etki eden teşvik tedbirlerinin özellikleri, bölgelere ve uygulama şekilleri kapsamında farklılık göstermektedir (Yavan, 2012, s. 11).

2.1.1. Yatırım Teşvikleri Türleri

Türkiye'de yerli veya yabancı işletme ayrımı yapılmadan birtakım yatırım teşvikleri yapılmaktadır. Bu teşvikler aşağıda sunulmuştur (Andırın, 2007, s. 14).

2.1.1.1. Genel teşvikler

Genel teşvikler, 5 temel başlıkta incelenebilmektedir. Bunlar; gümrük vergisi ve toplu konut fonu istisnası, katma değer vergisi istisnası, yatırım indirimi, kredi tahsisi ve arsa ve arazi tahsisi şeklindedir (Albayrak, 2011, s. 7).

2.1.1.2 KOBİ teşvikleri

KOBİ'ler, birtakım koşulları sağlaması halinde pek çok destekten yararlanabilmektedir. Bu destekler; **k**redi problemlerinin çözülmesine yönelik destek**,** bilgi verme desteği**,** kalifiye eleman yetiştirebilmek için ekonomik destek yazılım desteği, işletmelerin yurt dışında gerçekleşen fuarlara katılımları için ekonomik destek mesleki kaliteyi geliştirmeye yönelik eğitim desteği olarak gösterilebilir (Gülmez ve Yalman, 2010, s. 236).

2.1.1.3. Gelişmemiş bölgelere teşvikler

Gelişmemiş ya da az gelişmiş bölgeler, belirli şartları sağladığı halde 5084 sayılı yasa kapsamında bazı teşviklerden yararlanabilmektedir. Bu teşvikler, enerji desteği, stopaj teşviki sigorta primi indirimi ve yatırım yeri tahsisi olarak sıralanabilir (Andırın, 2007, s. 15).

2.1.1.4. AR-GE teşvikleri

Hazine Müsteşarlığı kapsamında AR-GE yatırımlarına birtakım teşvikler verilmektedir. Bu teşvikler; uygun şartlarda kredi imkanı, gelir ve kurumlar vergisinden % 40'lık indirim ve TEGEV'in uygun bulduğu projelere ek kredi imkanı şeklindedir (Çelebi ve Kahriman, 2011, s. 37).

2.1.1.5. Teknoloji geliştirme bölgelerine yönelik teşvikler

Bu bölgelerde etkin olan firmaların yazılım etkinliklerinden kazandıkları tutarlar, gelir ve kurumlar vergisi kapsamında değildir. Bölgedeki araştırmacı ve yazılımcı personellerin ücretleri hiçbir vergi kapsamında değildir. Bölgede faaliyet gösteren girişimcilerin uygulama, veri yönetimi, internet ve yazılım gibi alanlardan elde ettikleri gelirler, katma değer vergisi kapsamında değildir. Bu bölgelerdeki firmaların alt yapı ve inşa işleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bütçesi ile desteklenmektedir (Gülmez ve Yalman, 2010, s. 240).

2.1.1.6. Nakit teşvik araçları

Nakit teşvik araçları, kaynak kullanımı destekleme primi ve fon kaynaklı kredi olarak 2 grupta incelenmektedir. Kaynak Kullanımı Destekleme Primi, kalkınmada öncelikli alanlarda ve organize sanayi bölgelerinde uygulanan en cazip teşvik türüdür. Karşılıksız hibe şeklinde ve nakit olarak verilen teşviktir. Fon Kaynaklı Kredi, uygun koşullu kredidir. Hibe kadar cazip olmasa da işletmeler tarafından rağbet görmektedir (Andırın, 2007, s. 16).

2.1.1.7. Vergisel teşvikler

Vergisel teşvikler; yatırım indirimi, gümrük muafiyeti, katma değer vergisi desteği ve diğer vergi ve harç destekleri olarak 4 grupta incelenmektedir (Andırın, 2007, s. 18).

Yatırım indirimi, vergi teşvikleri içinde en etkin olan teşviktir. Bu teşvik türü, bölge, süre ya da sektör ayrımı yapmaksızın yapılan yatırımlara göre % 5.4 ila % 26.4 arasında indirim

almayı sağlamaktadır. Gümrük muafiyeti, bir dönem etkin olarak kullanılan bir teşvik aracı olsa da küreselleşme ile gümrük fonlarının düşürülmesi sonucunda önemi azalmıştır (Andırın, 2007, s. 19). Katma değer vergisi desteği, en önemli vergisel teşvik araçlarından birisidir. Bu desteğin yatırım giderlerine doğrudan etkisi yoktur. Fakat firmalara sağladığı ekonomik kolaylıklar bakımından talep görmektedir (Albayrak, 2011, s. 12). Diğer vergi resim ve harçlar, belirli vergilere ek olarak, yatırım süreçlerinde karşılaşılan harçlarda sağlanan destektir. Küçük, orta ve büyük işletmeler tarafından kullanılmaktadır (Andırın, 2007, s. 20).

2.1.2. Planlı Yatırım Teşvikleri

Türkiye'deki planlı kalkınma modelleri, 1962 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'nın kurulması ile uygulanmaya başlanmıştır. Bu kurumun kurulmasıyla, beş yıllık kalkınma planları oluşturulmuştur. Her beş yılda bir yenilenen kalkınma planları ile Türkiye'nin ekonomik anlamda daha ileri noktalara gelmesi planlanmıştır (Bolkan, 2010, s. 6).

2.1.2.1. Birinci beş yıllık kalkınma planı

Birinci beş yıllık kalkınma planı 1962 yılında hazırlanmış ve uygulama olarak 1963-1967 yılları arasını kapsamaktadır. Türkiye'nin elindeki sınırlı kaynakları en çok gelir getirecek alanlara yönlendirilmesi amaçlanmıştır. Türkiye bu plana göre; gelişme bölgeleri, gelişmemiş bölgeler ve büyükşehir bölgeleri olarak 3 bölümde ele alınmıştır. Yatırım teşvikleri aşamasında iller bir sıraya sokulmuş ve ilgili sıralama ölçüt olarak ele alınmıştır (DPT, 1963, s. 14).

2.1.2.2. İkinci beş yıllık kalkınma planı

1968-1972 yılları arasını kapsamaktadır. Bu planda bölge planlamasının üzerinde durulmuş ve şehirleşme politikası ile uyum içinde bir bölge planlanması amaçlanmıştır. Ayrıca bölgelerdeki büyüme merkezleri dikkate alınmış ve bu merkezlerin çevreleri ekonomik ve sosyal anlamda geliştirilmek için planlamalar yapılmıştır. Bu bağlamda, tanımlayıcı araştırmalara önem verilmiştir. Buna ek olarak, ülke içindeki sanayinin dağınık ve küçük olmasından dolayı sanayi alanında teşviklere yer verilmiştir (DPT, 1968, s. 9).

2.1.2.3. Üçüncü beş yıllık kalkınma planı

1973-1977 yılları arasını kapsamaktadır. Bu plana göre gelişmemiş ve az gelişmiş bölgelerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, endüstrinin ülkenin her bölgesine dengeli dağıtılması için teşvik sistemi kullanılmıştır. Ayrıca bu plan döneminde daha önceki dönemlerde uygulanan teşvikler yine uygulanmıştır. Fakat bu plana göre bölgesel kalkınma ve planlama yaklaşımı, daha önce uygulanan iki plana göre daha yüzeysel ele alınmıştır. Bunun sebebi de, bölgeler arasındaki sanayi dağılımını dengeli hale getirmenin ekonomiyi olumsuz etkileyeceği düşüncesidir (DPT, 1973, s. 21).

2.1.2.4. Dördüncü beş yıllık kalkınma planı

1979-1983 yılları arasını kapsamaktadır. Yatırım teşviklerinin sanayinin dengesiz dağılışını düzenleyecek şekilde kullanılması amaçlanmıştır. Ayrıca teşvik sistemi, mal ve mekan bağlamında birbirlerinden farklı olarak ele alınmıştır. Ek olarak, gelişmemiş bölgelerdeki yöresel sermayenin ilgili bölgelerdeki kaynak ve imkanları dikkate alarak kalkınmada görev alması sağlanmaya çalışılmıştır. Dördüncü beş yıllık kalkınma planı, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun daha hızlı gelişmesini sağlamak hedefindedir. Bu bağlamda yapılan yatırım teşvikleri de bu kapsamda ele alınmıştır (DPT, 1979, s. 18).

2.1.2.5. Beşinci beş yıllık kalkınma planı

1985-1989 yılları arasını kapsamaktadır. Gelişmenin daha hızlı hale gelmesi ve eldeki kaynakların daha etkin kullanılması beşinci beş yıllık kalkınma planının amaçları arasındadır. Bu plana göre, tarım bölgelerinde sanayileşmeye engel olunması, potansiyeli olan bölgeler için de daha çeşitli teşviklerin geliştirilmesi, küçük bölgelere kurulan sanayi işletmelerine uygun koşullu kredi verilmesi ve bu kredilerin vergi, resim, harç vb. gibi giderlerden muaf tutulması öngörülmüştür. Kalkınma bölgeleri ele alınmış ve 16 farklı bölge belirlenmiştir. Bu bölgelerdeki yatırım teşviklerine ağırlık verilmiştir (DPT, 1985, s. 13).

2.1.2.6. Altıncı beş yıllık kalkınma planı

1990-1994 yılları arasını kapsamaktadır. Bu planda da diğerlerinde olduğu gibi bölgeler arası gelişmişlik farklarını gidermek hedefiyle kalkınmada öncelikli bölgelerde yapılacak yatırımların sağlayacağı faydalar üzerinde durulmuştur. Ayrıca, imalat sanayinde ihracat temelli yatırımların teşvik edileceği vurgulanmıştır. Bu planda, beşinci beş yıllık kalkınma planında belirlenen 16 bölge çıkarılmış, köylerin geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca

bu plan, GAP kapsamında sosyal, kültürel, eğitsel projelerin yapılmasını öngörmektedir (DPT, 1990, s. 16)

2.1.2.7. Yedinci beş yıllık kalkınma planı

1996-2000 yılları arasını kapsamaktadır. Bölgesel gelişmenin en geniş haliyle ele alındığı kalkınma planıdır. Daha önceki planlarda belirtilen konulara ek olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine detaylı bir planlama yapılması tasarlanmıştır. Ayrıca planda, bölgelerin finansal problemlerinin çözümü için il temelli kalkınma planları yapılması hedeflenmiştir. Bu planda vergi özendirme önlemleri yolu ile özel sektörün verimli yatırımlarının az gelişmiş ve gelişmemiş bölgelere yönlendirilmek istenmiştir (DPT, 1996, s. 11).

2.1.2.8. Sekizinci beş yıllık kalkınma planı

2001-2005 yılları arasını kapsamaktadır. Bu planda, diğer planlarda da olduğu gibi bölgesel gelişmişlik düzeylerinin dengelenmesi ve taşrada kalkınma çalışmalarına devam edilmesi benimsenmiştir. Bu planda, yatırım teşvik sisteminin basit hale getirilmesi ve daha etkili olması adına mevzuatta ilgili güncellemeler yapılmıştır. Bürokrasiyi minimum düzeye indirebilmek adına belli büyüklüğe sahip projelerin dışında yer alan yatırımlar, mali mevzuatlarda yapılacak olan güncellemeler ile belgesiz teşvik sistemine geçirilmiştir. Buna ek olarak, yatırım teşvik belgesine yönelik devlet yardımları ile sağlanan desteklerin verimlilik düzeyinin tespit edilmesi ve ayrılan kaynağın ilgili hedefler doğrultusunda kullanılıp, kullanılmadığının belirlemek bu planda yer almıştır (DPT, 2001, s. 10).

2.2. YATIRIM TEŞVİKLERİ VE KADIN GİRİŞİMCİLERİN İŞ KURARKEN ALDIKLARI DESTEKLER

2.2.1. Kadın Girişimcilerin Aldıkları Destekler

Günümüzde kadınlar erkeklerin çalıştığı çoğu meslekte çalışabilmektedirler. Kadınlara verilen hukuki haklar ve düzenlemeler kadın işgücünü arttırmıştır. Aynı zamanda geleneksel toplum yapımız kadınları iş hayatında da kabul gördükçe sayılar giderek artış gösterecektir.

Bazı kadınların yeni bir işe girmeden önce ya da iş kurulurken olan süreçte en büyük sorunları sermaye olmaktadır. Sermayenin olmaması ise korkuyu yanında getirmektedir. Kadınların kendi kabuklarından çıkma isteğinin olması, kendilerine özgüveni olması dahi sermaye olmadan iş kurmasına neden olmamaktadır. Toplumumuzda aile fertlerine erkeğin

ekonomik gelir sağlaması kadının evde oturması kadının birikim yapmamasına neden olmaktadır. Kadınlara hukuki hakların tanınmasının yanında sermaye teşviklerinin arttırılması ile birlikte kadın girişimci sayısı artacaktır (Öğüt, 2006, s. 74).

KOSGEB özellikle kadın girişimcilere büyük destek vermektedir. Kadın dernekleri ile iş birliği ya da İŞKUR ile birlikte çalışarak birçok kadına iş kurma zemini hazırlamış ve maddi destek sağlamaktadır.

Araştırma da işte kadın derneğinde verilen uygulamalı girişimcilik eğitimindeki röportajımda kadınların en çok güvenemediği etkenlerden birisi sermayenin olmaması ya da sermaye eksikliğidir. Diğer büyük etken ise bilgi eksikliğidir. Buna binaen ekonomik desteğin artması ve eğitimlerin arttırılması gerekmektedir. Kadınların erkeklere göre eğitim düzeyi düşük olmasından kaynaklanan güven eksikliği iş kurmasına engel oluşturmaktadır. KOSGEB başta olmak üzere TKDK, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Kamu bankaları ve özel bankalar kadın girişimciliğe önemli ölçüde destekler vermektedirler.

Girişimci olmak, belli bir kişilik yapısına sahip olmayı gerektirir. Önsezileri güçlü, kendine güvenen, iş fırsatlarını görüp değerlendirebilen kişi olmalıdır. Aynı zamanda yenilikçi, yaratıcı ve gözü kara olmalıdır.

Girişimci sayısı arttırmak için bankaların sağladığı kredi teşviklerine de yönelmemiz gerekmektedir. Bankaların sağladığı finans desteği ile de kadın girişimci sayısı artacaktır ve istihdam sağlanacaktır.

Türkiye'de yapılan araştırmalara bakıldığında geleneksel kadın rolünün benimsenmiş olması, kalıplaşmış hale gelmesi kendilerini özel hayatlarına daha çok adapte etmek zorunda kalması, iş sahibi olmalarında sorun oluşturmaktadır. Erkelerin kadınlardan daha eğitimli, tecrübeli, sorumluluklarını bilen, ekonomik güç ve daha güvenilir olduklarını benimsemişlerdir. Buna istinaden kadın girişimcilerin kendilerini ispatlayabilme, başarma ihtiyacı, kişisel özgürlük güdüleri kadınları daha güçlü hale getirmiştir.

Bu kadınlar ülke ekonomisine büyük fayda sağlayacaktır ve kadının toplumdaki yeri güçlendirilerek özgüven sahibi olmaları sayesinde kadın işgücü artacaktır.

Türkiye'nin kadın girişimci yarışmasında bugüne kadar birinci olan dokuz kadının başarılı iş serüveni, diğer kadınlara da ilham kaynağı olmaktadır. Başarılarını destekleyen ve ödüllendirilen kadınlarımız işlerini daha fazla büyütmeyi hedeflemektedirler.

2.2.2. Devletin Kadın Girişimcilere Sağladığı Yatırım Teşvikleri

Bir ülkede, 15 yaş ve üzeri çalışma çağında olan kişiler, çalışanlar ve çalışmak isteyip işsizler işgücü olarak adlandırılmaktadır. Ülke de çalışan kişi sayısı kadar çalışma çağında çalışmak isteyen kişileri de belirlemek gerekmektedir.

Ülkemizde kent ve kırsal kesim ya da kadın ve erkek ayrımını da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kentlere göre kırsal kesimde kadınlar, çok küçük yaşta çalışma hayatına başlarlar. Özellikle tarlada çalışan kadınların yaşı çocuk yaşlarda başlamaktadır. Ailenin beden işgücü ihtiyacı küçük kız ya da erkek çocukların çalışmasına mecbur etmektedir. Ailenin işçiye verecek paranın olmaması çocuklarında anne ve babaya destek amacıyla çalıştığı görülmektedir. Ya da kentsel kesimde aile üyelerinin çocukta dahil özellikle üretimde çalışmaktadırlar. Bu durumun hem negatif hem pozitif etkisi olmaktadır. Bireyin küçük yaşlarda iş hayatına girmesinin olumlu yönlerinin başında tecrübeli olması, daha özgüvenli, hırslı olması bir işe girişimde büyük etki etmektedir. Bireyin müşterilerle, işveren ya da çalışanlarla ilişkileri, kendi kuracağı işletmede çalışanlarla ve müşterilerle ilişkileri önemli ölçüde olumlu etkileyebilmektedir. Özellikle küçük yaşta hem okul hem iş sorumluluğunu bir arada yürüten kişilerin daha başarılı olduğu görülmektedir. Çünkü küçük yaşta aldıkları sorumluluk onları daha güçlü, ayakları yere sağlam basan birey haline getirmektedir (Paçacı, 2011, s. 141).

Ülkemizde hukuki düzenlemelerin tecrübesine bakılarak teşviklerin arttırılması gibi yasalar faaliyete geçerse girişimcilerde başarı oranı artırılabileceği varsayılmaktadır. Bireyin çocuk yaşta girişimcilik açısından olumlu yönlerinin yanında olumsuz yönleri de vardır. Özellikle ruhsal olarak çocukluğunu yaşayamama, sorumluluğun verdiği erken yaşlanma gibi olumsuz etkiler olmaktadır.

Kadınların işgücüne katılma yaşı kentsel ve kırsal alana göre değişim göstermektedir. Kırsal alanlarda daha çok tarlalarda çalışma yaşı düşüktür. Daha sonra ise evlendirilen kızlar evlerine ve çocuklarına bakmakta yükümlüdürler. Kendi işini yapmak isteyen kadınlar genelde eve verilen işlerden ya da kendi yaptıkları dantel, ev eşyası, yemek gibi işlerle gelir sağlamaktadırlar. Kentlerde ise yaş sınırı daha büyük yaşlarda olmaktadır. Fabrikalarda kabul edilen yaş sınırı 18 olmaktadır. Ara mahallerde bu yaş sınırı daha düşmektedir. Genelde kentlerde küçük yaşlarda çalışan kızlar maddi durumu iyi olmayan ailelerin çocukları olduklarından ilk öncelikleri eve gelir sağlamaktır (Can ve Karataş, 2007, s. 252).

Cinsiyet ayrımı yapılmadığı takdirde kadın erkek işgücü sayısı eşit olabilecektir. Ülkenin ekonomisi ve refahı için istihdamı sağlamak gerekmektedir. Devletin istihdamı arttırıcı destekleri arttırması toplumsal faydanın yanında ülke ekonomisine katkısı olacaktır.

Buna rağmen, söz konusu oranın halen AB ortalamasının, %51,6'nın oldukça altındadır. Teşviklerin artması, eşitsizliğin azalması bu oranın yükselmesine sebep olan etkenlerden birisi olmaktadır.

Avrupa ülkelerine göre hala gerilerde olmaktayız. Kadınlara verilen hukuki ve sosyal haklar ile verilen yatırım teşvikleri, kadın işgücü sayısını arttıracaktır.

2.2.3. KOSGEB'in Kadın Girişimcilere Sağladığı Destekler

Girişimcilik ülke ekonomisi için oldukça önem arz etmektedir. Devletin ve bazı kuruluşların desteği ile girişimcilik artmaktadır. Son yıllarda özellikle kadınlara verilen destekler kadın istihdamı arttırmıştır. Kadınların sermayesi olmadan iş kurmalarına, kendi işinin patronu olmalarına olanak sağlamıştır. Bununla birlikte birçok kadına öncü ve destek olmuşlardır.

KOSGEB, girişimciliğin desteklenmesinde en önemli kurumlardan biri olmaktadır. KOSGEB'in destekleri sayesinde birçok kişi kendi işinin sahibi olmuş ve KOBİ'lere fayda sağlamıştır. KOSGEB girişimci sayısını ve başarılı işletme sayısını arttırmayı amaç edinmiştir. Kadınlara büyük destekler verilmektedir. Bunun yanında özellikle kadınlar için işletme kurarken tecrübenin olmaması ya da eğitimin yetersiz olması başarılı olmalarına engel teşkil etmektedir. Girişimciler işlerini daha verimli ve daha profesyonel yapmaları için KOSGEB iş kurmadan önce uygulamalı girişimcilik eğitimi sağlamaktadır. Bu ise başarıyı yanında getirmektedir (Öktem vd., 2007, s. 49).

Girişimciliği doğuştan ya da daha sonra oluşan bir özellik olduğunu tartışanlar olmaktadır. KOSGEB ise girişimcilik sonradan edinen yetenek olduğunu varsaymaktadır. Fakat iyi bir eğitimin şart olduğunu vurgular. Bu yüzden KOSGEB girişimcilik eğitimini kendi bünyesinde vermektedir. Neredeyse her ilde bazı kuruluşlarla işbirliği yaparak eğitimi vermektedir. Örneğin sanayi odaları, iş adamları vakfı ya da kadın dernekleri gibi kuruluşlarla işbirliği yapmaktadırlar. Eğitimin girişimciyi daha da cesaretlendirdiği görülmektedir. Eğitimin yeterliliği konusunda tartışmalar olmaktadır. Buna istinaden üniversitelerde de girişimcilik dersi ya da bölümü olmaktadır. Bu ise daha çok bilgili girişimciler yetiştirmeye olanak sağlamıştır.

Girişimciliği geliştirmek için girişimcilik eğitimleri ve teşvik edici politikalar arttırılmalıdır. Böylelikle daha bilgili girişimci ve başarılı girişimciler olacaktır. Girişimcilik bölümü disiplinler arası çalışmanın içerisindedir. Türkiye'nin gelişimi ve ülke ekonomisinin gelişmesi için bu disiplinler arası çalışmaların arttırılması gerekmektedir. Girişimcilik dersi iktisadi ve idari fakültelerinin dışında da dersler verilmelidir. Başka bölümlerde okuyan kişiler girişimcilik dersi almadıkları için yeteri kadar başarılı olmamaktadır (Namal vd., 2018, s. 95).

Ekonominin güçlü ve zayıf noktaları, aynı zamanda bir parçası olan KOBİ'lere de yansımaktadır. Ekonomi de bu durum dikkate alınması gereken çok önemli bir noktadır. Aksi takdirde politikalarda kusurlar olacaktır (Bulak, 2005, s. 7).

Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM) 2017/18 Küresel Raporu'na göre; gelişmekte olan ekonomiler, tüm girişimcilerin yarıdan fazlası toptan ve perakende faaliyet gösteriyor. Buna karşılık, Kuzey Amerika'da girişimcilerin yüzde 61'i teknoloji, finans ve profesyonel hizmetler sektörlerinde faaliyet göstermektedir.

Yenilik, büyüme odaklı girişimcilik ve teknoloji, insanların hayatını iyileştirmek eğitim ile mümkün olacaktır. Eğitim seviyesi arttıkça başarılı girişim sayısı artacaktır. Özellikle kadın girişimcilerdeki korkunun sebebi eğitimlerinin, tecrübelerinin yetersiz olmasıdır. Bu nedenle uygulamalı girişimcilik eğitimine özen gösterirler. Fakat eğer eğitim seviyeleri yüksek olup uygulamalı girişimcilik eğitimine katıldıklarında daha bilinçli olup temeli sağlam olup, adım attıklarında daha profesyonel, başarılı işler ortaya çıkardıkları görülmektedir.

GEM (Global Entrepreneurship Monitor) 2018-2019 raporunda kadınların girişimcilikte yenilik ve verimlilikte Dünya da Türkiye %28.1 oranında girişimde bulunup %5.3 oranı ile başarı sağlamıştır. Gelişmiş ülkelere bakıldığında aralarındaki oran farkı az olmaktadır. Fakat Türkiye de geçmiş yıllara göre gelişme olduğu gözlemlenmektedir.

Aynı raporda, Türkiye'de eğitim seviyesi yüksek yerlerde girişimciliğin arttığını görülmektedir. Bu açıdan, girişimcilikte eğitimin önemi anlaşılmaktadır. Eğitim, daha başarılı girişimler olmasına olanak sağlamaktadır. Eğitim sadece girişimciliğin kuruluş aşamasında değil sonraki aşamalarda da büyük önem taşımaktadır. İşletme de ya da çalışan problemlerini çözmede de yardımcı olmaktadır.

Girişimcilik eğilimleri ile ilgili yapılan bir araştırmada, girişimci kişileri genelde aynı kişilik özelliklerine sahip olmaktadır. Girişimciliğin doğuştan geldiğini savunanlar ve girişimciliğin sonradan öğrenen bir yeteneğe sahip olduğunu savunan araştırmacılarımız olmaktadır (Mutlu, 2014, s. 4).

KOSGEB'in Uygulama Temelli Girişimcilik Eğitimi ücretli değildir ve 60 saatten oluşmaktadır. Eğitim, İş planı, iş fikri oluşturma, girişimci özelliklerini kavrama ve buna hazırlık sürecini oluşturur.

Bu eğitimi başarıyla tamamlayan kursiyerler girişimcilik sertifikasını almaya hak kazanmıştır. Bu sertifikadan sonra başvuru yapıp, KOSGEB'in desteklerinden yararlanabileceklerdir (Mutlu, 2014, s. 7).

2.2.4. Kadın Girişimcilerin Yatırım Tercihleri

Girişimcilik sadece para kazanma faaliyeti değil, aynı zamanda kendini ispatlama, fayda yaratma sürecidir. Girişimcilerin kişilik özellikleri diğer bireylere göre farklılık gösterebilmektedir. Girişimci kişilerin daha özgüvenli, hırsları, önsezileri güçlü, sosyal, disiplinli, yaratıcı ve lider ruha sahip kişiliklerdir.

Kadın girişimci ve erkek girişimci profili arasında farklılık olduğu görülmektedir. Bowen ve Hisrichyil (1986), kadın girişimcileri işletme konusunda çok iyi olmadıklarını söylemişlerdir. Fakat eğitim olarak iyi olduklarını, aile değerlerine önem verdiklerini ve kadın girişimcilerin, diğer kadınlara göre daha erkeksi olduklarını vurgulamışlardır. Özellikle girişimcilerde kendilerine güven en önemli özellik olmaktadır. Bu özgüven ise doğuştan gelebilmektedir. Genelde aile de girişimci olan kişiler girişimcilikte daha başarılı olabilmektedir.

Hisrich ve Peters (1999), kadın girişimcilerin, yaptığı işlerde ya da çalıştığı işlerde yaşadığı tatminsizlik, aile, eş, yakın çevre desteği, finansal kaynak, eğitim girişimciliğe etki eden faktörler olduğunu savunmuştur (İpçioğlu, 2011, s. 99). Aile, eş, çocuk vs. destekler girişimciyi maddi ve manevi daha güçlü bir hale getirmektedir.

Kadınlar, işlerini kurarken erkek girişimcilerden farklı nedenlerle iş kurmaktadırlar. Erkek girişimciler önceliği işlerini büyütmek ve kar elde etmek olur iken, kadın girişimciler daha çok başarma duygusu, cam tavan sendromu, kadınlara yapılan ayrımcılık ve işsizlik sebebiyle iş kurmaktadırlar (Devasena, 2016, s. 33).

Günümüzde gelişmiş ülkeler de yeni ekonomi anlayışı benimsenmektedir. Yeni ekonomi anlayışında ileri teknoloji söz konusudur. İleri teknolojiye dayalı üretim ve e-ticaret ekonomiyi daha çok kalkındırmaktadır. Emek gücü azalsa da bazı alanlarda ekonomi güçlenerek kişi başına düşen gelir artış gösterebilmektedir. Türkiye'de de özellikle son yıllarda internet üzerinden ticaret artış göstermiştir. Teknoloji çağında internet üzerindeki artış, hem üretici hem tüketici açısından birçok kolaylık sağlamıştır.

İleri teknoloji ile bilginin ürün haline dönüşmesi daha çok eğitime önem verilmesini vurgulamak gerekmektedir. Bu ekonomi anlayışı içerisinde girişimciler vizyona bağlı çok hızlı büyüme gösterebilmektedirler. Girişimciler, kaliteli yaşam stilini önemseyip yaşamaktadırlar.

İleri teknoloji anlayışında girişimciler, eğitimin verdiği tecrübe ve güven ile daha çok yenilikçi ve yaratıcı olabilmektedirler. Girişimciler olabilecek gelişmelere ya da risklere karşı daha temkinlidirler. Bu anlayışta olan şirketlerin büyüme hızları daha fazladır (Elçi, 2002, s. 18).

3. GİRİŞİMCİLİK, KADIN GİRİŞİMCİLER VE YATIRIM TEŞVİKLERİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, kadın girişimcilerin yatırım teşviklerine yönelik genel düşünce düzeylerini ve yatırım teşviklerinden yararlanma alanlarını tespit edebilmeyi amaçlamaktadır.

Literatür incelendiğinde, kadın girişimcilerin yatırım teşviklerine yönelik genel düşünce düzeylerini ve yatırım teşviklerinden yararlanma alanlarına yönelik yapılan araştırmaların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın ulaşacağı her bulgu büyük önem arz etmektedir. Ayrıca, bu araştırmanın ileride benzer konularda yapılacak daha farklı araştırmalara temel oluşturacağı düşünülmektedir.

3.2. LİTERATÜR TARAMASI

Girişimcilik, kadın girişimcilerin iş hayatındaki önemi ve kadın girişimcilerin iş kurarken aldığı teşvikler ile ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

Dhaliwal (1998), İngiltere'deki Asyalı kadın girişimciler üzerinde yaptığı çalışma yapmıştır. Yaptığı çalışma da 10 kadından 5'inin kendi emek ve sermayelerinin sonucu işlerini kurdukları, diğer 5 kadın girişimcinin ise aile işletmesinden faydalandıkları görülmüştür.

Araştırma sonucunda, görüşmeye katılan kadın girişimcilerin özel hayata ve iş hayatına bakış açılarının, iş hayatında üstlendikleri rollerin, girişimci kişilik özelliklerinin farklı olduğu görülmüştür. Motivasyon ve eğitimleri ise benzer olmaktadır. Kendi emekleri ile iş kuran kadınların daha çok özgüvenli ve özgür kişilik özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Bu kadınlar daha çok sivil toplum kuruluşlarına üye olmakta ve aktif olmaktadır. Aynı zamanda bağımsız kadınlar da diye adlandırılan bu girişimci kadınların özel hayatlarında da görev paylaşımları ile iş hayatının yanında ev işlerini de yürüttüğü görülmektedir. Fakat aile desteği ya da sermayesi ile iş kuran kadınların daha kısıtlayıcı söz hakkına sahip olmadığı gözlemlenmiştir.

Weiler ve Bernasek (2001), kadın girişimciliğe etki eden faktörlerden biri olan cam tavan sorununu inceledikleri çalışmada, 1987-1992 yılları arasında kendi işlerinin patronu olan kadın ve erkek girişimcilerinin kurdukları sektör alanında değerlendirme yapmışlardır. Bu

çalışma sonucuna bakıldığında ABD' de faaliyet gösteren kadın girişimcilerin iş alanında kadın erkek ayrımının yapılmasına rağmen satışlarının erkek girişimcilerden daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Kadınların iş kurarken ve faaliyetleri sırasında erkek hakimiyetinden dolayı statülerine engel olunmakta ve hala iş-aile-sorumlulukları etken olduğu görülmüştür. Bu kısıtlamalar kadının daha az kazanç elde etmesine ve statü yükselmesine neden olmuştur. 1987 yılında iş sahibi kadın ve erkek girişimcilerin demografik özelliklerine bakıldığında büyük bir farkın olmadığı ifade edilmiştir. Tecrübe konusunda çoğu kadının önceden deneyim sahibi olmadığı görülmüştür. Bunun nedeni ise kadınların çalıştırılmaması olduğu belirtilmiştir. Kadınların da hak ettikleri statü ve ücrete sahip olmaları ve iş hayatında ayrımcılık olmaması için "cam tavan" sorununun kalkması gerektiği vurgulanmıştır.

Ceylan ve Demircan (2002), girişimcilerin kişilik özellikleriyle ilgili Düzce'de KOBİ'ler üzerinde araştırma yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda girişimcilerin çoğu genç yaşta işyerlerini kurduğu ve iş kurarken sermayesini kendi birikimleri ve ailesinden ya da bankadan kredi çektikleri görülmüştür. Yaşamlarını köyde geçiren girişimcilerin çoğu, annesinin veya babasının girişimci oldukları görülmektedir. Köyde yetişen girişimcilerin yüksek eğitim almamış olmalarına rağmen başarılı oldukları görülmüştür. Araştırmaya ya göre kadın girişimci ve erkek girişimcilerin başarı ihtiyaçları benzer olmaktadır, fakat kadın girişimcilerin daha çok güce ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır.

DeMartino ve Barbato (2003), işletme yüksek lisans bölümünden mezun olan kadın girişimciler ve erkek girişimciler arasındaki farklılıkları, sermaye ve aile esnekliği konularını incelemişlerdir. Bu bölümden mezun olan ve benzer tecrübeye sahip kadın ve erkek girişimcilerin özelliklerini karşılaştırmışlardır. Çalışmada 1978-1988 tarihleri arasındaki mezunları ele almışlardır. Çünkü 1978'den önce işletme yüksek lisans bölümünden mezun olan kadın sayısı azdır. Bu çalışma da kadın girişimciler ve erkek girişimcilerin çoğunluğu evli ve çocuk sahibidir. Bu bölümden mezun olan kişilerin çoğu bir iş tecrübesine sahip orta yaş grubunda olmaktadırlar.

Çoban (2006), Türkiye' de kadın girişimciliğinin desteklenmesine yönelik yaptığı çalışmasında, kadın girişimciliği artırmaya yönelik eğitimlerin arttırılması, sivil toplum örgütlerinin destekleri, kadınlara yönelik atölyelerin oluşturulması, ortak pazar alanlarının

kurulması kadın istihdamının arttırılmasına, kadının güçlenmesine etki ettiğini gözlemlemiştir.

Kutanis (2006), kadın girişimciler ve erkek girişimciler arasında yapmış olduğu çalışmanın sonucunda şu sonuçları elde etmiştir. Çalışmaya katılan girişimcilerin çoğu evli ve çocuk sahibidirler. Kadınlar girişimcilerin, erkek girişimcilere göre girişimcilik deneyimi daha düşüktür. Eğitim düzeyleri ise erkek girişimcilerin sayısı, kadın girişimcilerin sayısına göre daha azdır. Kadın girişimciler genelde işletmelerini kendi sermayesi ile değil aile teşviki ile kurmuştur. Kadın girişimcilerin işletmeleri daha küçük olmakta ve daha az çalışan olmaktadır.

İlter (2008), yaptığı girişimcilik sürecinde kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunların analizi ve kadın girişimciler derneğinde yaptığı araştırma da sorunların çözümünde sosyal, kültürel, ekonomik ve hukuki çevre baz alınarak yapılmıştır. Kadınların sivil toplum kuruluşu ile işbirliği yapmasının daha yararlı olduğu ve bu sayede daha çok kadın girişimci kazanılmasına da değinilmiştir.

Bu çalışmada da erkek hakimiyetinin olması ve kadına yüklenen görev ve sorumlulukların fazla olması kadınları iş hayatında kısıtlayıcı etken olduğu görülmüştür. Bu çalışma da kadın girişimcilere finansal, bir kuruluştan destek alma, girişimcilik eğitimi konusunda katkı sağlama ve kadınların girişimcilik potansiyellerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma da en belirgin süreç kadınların karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir. Bu sorunlarla baş ederken kadınların bir derneğe üye olmasının sorunlarla daha kolay baş ettiği sonucunu çıkartmıştır.

Erdun (2011), kadınların risk alma eğilimi ve kendine güven özelliklerine üzerine yaptığı çalışmada girişimcilerin en önemli özelliklerinden bir olan özgüven, risk alma eğilimi ve başarma ihtiyacı gibi özelliklere sahip olmayan kadınların başarılı olma ihtimalinin düşük olduğunu gözlemlemektedir.

Emre (2013), kadın girişimcilerin kültür ve cinsiyet kaynaklı zorlukları aşabileceklerine ilişkin inançları üzerine yaptığı çalışmasında, kadınların girişimciliğe orta yaşlarda başladığı, iş ve özel yaşamını birlikte yürüttükleri ve çoğunlukla işletmelerini tek başına kurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda, yaptığı analiz sonuçlarına bakıldığında iş

yaşamlarında karşılaştıkları sorunların cinsiyetten kaynaklı olduğunu fakat bu sorunun aşabileceği ve eğitim, yaş, yetiştirildikleri aile yapısından etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Çeliköz (2017), yaptığı araştırma da kadın ve erkek girişimciliği arasındaki farkları, kadın girişimcilerin faydalanabileceği kuruluşlar, kadın girişimcilere sağlanan devlet teşviklerini incelemiştir.

Erdemir (2018), İstanbul ilinde yaptığı çalışmada kadın girişimciliği ve kadın girişimciliğini etkileyen engeller ve fırsatları araştırmıştır. Araştırmada kadın girişimcilerin en çok kendi işinin sahibi olmak, aile ihtiyaçlarını karşılamak ve ekonomik özgürlüklerini kazanmak istemeleri ve aile bireylerinden, eşlerinden destek aldıklarını tespit etmiştir. Kadın girişimcilerin iş kurarken ya da yürütürken bürokratik işlemlerde ve finans konusunda sıkıntı çektiklerini tespit etmiştir. Anlaşılacağı üzere kadın girişimciliğe verilen desteğin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

Tahtalı (2018), Doğu Anadolu bölgesinin Malatya yöresinde kadın girişimcilerin iş kurmaya yönlendiren kişiliklerini ve karşılaştıkları sorunları ele almıştır. Aynı zamanda bazı kadın girişimcilerin uygulamalı girişimcilik eğitimi almış olup iş kurduklarını gözlemlemiştir. Fakat uygulamalı girişimcilik eğitiminin yetersiz olduğu sonucuna da varılmıştır. Bu çalışma da daha çok kadın girişimcilerin iş kurma aşamasında ya da iş kurduktan sonraki faaliyet sırasında sivil toplum kuruluşlarının önemi belirtilmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının desteği kadın girişimci sayısını arttıracağı öngörülmüştür.

Mert (2017), Çalışmayan kadınlarımızın önemli bir bölümünü ev hanımları oluşturmaktadır. Bu açıdan, evhanımlarımızın kadın girişimciliğinde önemli bir kaynak olarak dikkate alınması ve bu konuda destek ve teşviklerin arttırılması önemli olduğunu vurgulamıştır. Ev hanımlarının girişimciliği üzerine farklı illerde, farklı sosyo kültürel çevrelerde vb. farklı faktörleri içeren daha kapsamlı çalışmalar yapılmasına ihtiyaç olduğunu öngörmüştür. Ayrıca, KOSGEB vb. girişimciliği teşvik eden ve destek veren organizasyonların hedef kitle olarak ev hanımlarına yönelerek, ev hanımlarının girişimcilik potansiyelini harekete geçirici eğitim, destek ve teşviklere odaklanmasının önemli olduğu öngörülmüştür.

3.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ VE ÖNERMELERİ

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda oluşturulan hipotezler aşağıda belirtilmiştir.

$Ö_1$: Kadın girişimcilerin işyerlerinin genel yapısı farklılaşmaktadır.

$Ö_2$: Yatırım teşviklerinden yararlanma alanları farklılaşmaktadır.

$Ö_3$: Yatırım teşvikleri hakkında genel düşünceleri farklılaşmaktadır.

H_1: İş yerlerinin hukuki yapısı ile yatırım teşviklerinden yararlanma alanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

H_2: Yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri demografik bilgilere göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H_3: İş yerlerinin hukuki yapısı ile yatırım teşviklerine yönelik genel düşünce düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

3.4. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırma, kadın girişimcilerin yatırım teşviklerine yönelik genel düşüncelerini ve yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyini incelemektedir. Bu bağlamda araştırma, İstanbul ilindeki 289 kadın girişimcinin katılımı ile yürütülmüştür. Araştırmanın örneklem grubuna uygulanan anket sonucunda, araştırma problemlerine yanıt aranmıştır. Çalışmanın örneklemine dahil olan bireylerin özelliklerinden en önemlisi, devletten teşvik alan ve cinsiyeti kadın olan girişimcilerdir. Yukarıda yazıldığı gibi araştırmanın örneklemi İstanbul ilinde devlet desteği alan kadın girişimcilerdir.

3.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma,

- Konu olarak kadın girişimciler ve yatırım teşvikleri ile,

- Veri toplama aracı olarak On Ocak (2019) tarafından geliştirilen Yatırım Teşvikleri Anketi ile,

- Örneklem grubu olarak İstanbul ilinde işletme sahipliği yapan 289 kadın girişimci ile sınırlıdır.

3.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde, kadın girişimcilerin yatırım teşviklerine yönelik genel düşünce düzeylerini ve yatırım teşviklerinden yararlandıkları alanları tespit edebilmek için yapılan analizlere yer verilmiştir. Analizler yapılırken araştırmaya katılan kadın girişimcilerin demografik özellikleri, işyerlerinin genel yapısı, yatırım teşviklerinden yararlanma alanları ve yatırım teşvikleri hakkında genel düşünce düzeyleri frekans ve yüzde analizi kullanılarak incelenmiştir. Ayrıca, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapıları ile yatırım teşviklerinden yararlanma alanları ve yatırım teşviklerine yönelik genel düşünce düzeyleri arasındaki ilişki Ki-kare testi kullanılarak incelenmiştir. Ek olarak, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeylerinin demografik bilgilere göre farklılaşma durumları da fark testleri kullanılarak incelenmiştir. Bu bağlamda, medeni durum gibi 2 değişkenli parametreler incelenirken, bağımsız gruplar t-testi ve eğitim durumu, yaş grubu ve çocuk sayısı gibi 2'den fazla sayıdaki değişkenli parametreler incelenirken ise tek yönlü varyans analizi (anova) kullanılmıştır. Ayrıca, yapılan analizler sırasında anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Ek olarak, yapılan her analiz sonucunda ulaşılan bulgular, tablolaştırılarak araştırma problemlerine yanıt aranmıştır.

3.6.1. Örneklem Grubunun Demografik Bilgilerine Yönelik Ulaşılan Bulgular

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin medeni durum, eğitim durumu, yaş grubu ve çocuk sayısı gibi demografik bilgilerine yönelik veriler, frekans ve yüzde analiziyle incelenip ulaşılan bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.1: Örneklem Grubunun Medeni Durumuna Yönelik Ulaşılan Bulgular

		f	**%**
Medeni Durum	Bekar	62	21.5
	Evli	227	78.5
Toplam		**289**	**100.0**

Tablo 3.1'deki frekans ve yüzde analizi bulguları incelendiğinde, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %21.5'inin bekar ve %78.5'inin ise evli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.2: Örneklem Grubunun Yaş Grubuna Yönelik Ulaşılan Bulgular

		f	%
Yaş	18-30	21	7.3
	31-40	70	24.2
	41-50	114	39.4
	51-60	34	11.8
	61 ve üzeri	50	17.3
Toplam		**289**	**100.0**

Tablo 3.2'deki frekans ve yüzde analizi sonuçları incelendiğinde, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %7,3'ünün 18-30 yaş aralığında, %24.2'sinin 31-40 yaş aralığında, %39.4'ünün 41-50 yaş aralığında, %11.8'inin 51-60 yaş aralığında ve %17.3'ünün ise 61 yaş ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.3: Örneklem Grubunun Eğitim Durumuna Yönelik Ulaşılan Bulgular

		f	%
Eğitim Durumu	İlkokul	25	8.7
	Ortaokul	44	15.2
	Lise	65	22.5
	Ön Lisans	42	14.5
	Lisans	98	33.9
	Lisans Üstü	15	5.2
Toplam		**289**	**100.0**

Tablo 3.3'deki frekans ve yüzde analizi sonuçları incelendiğinde, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %8.7'sinin ilkokul mezunu, %15.2'sinin ortaokul mezunu, %22.5'inin lise mezunu, %14.5'inin ön lisans mezunu, %33.9'unun lisans mezunu ve % 5.2'sinin ise lisans üstü öğrenim mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.4: Örneklem Grubunun Çocuk Sayısına Yönelik Ulaşılan Bulgular

		f	%
Çocuk Sayısı	0	172	59.5
	1	50	17.3
	2	35	12.1
	3	21	7.3
	4	11	3.8
Toplam		**289**	**100.0**

Tablo 3.4'deki frekans ve yüzde analizi sonuçları incelendiğinde, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %59.5'inin hiç çocuğunun olmadığı, %17.3'ünün 1 çocuk sahibi olduğu, %12.1'inin 2 çocuk sahibi olduğu, %7.3'ünün 3 çocuk sahibi olduğu ve %3.8'inin ise 4 çocuk sahibi olduğu tespit edilmiştir.

3.6.2. Araştırmanın Birinci Önermesine Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci önermesi, "*Kadın girişimcilerin işyerlerinin genel yapısı farklılaşmaktadır*" olarak belirlenmiştir. Bu önermeyi test etmek için araştırma sürecinde toplanan veriler frekans ve yüzde analizi ile analiz edilmiş olup ulaşılan bulgular Tablo 8'de paylaşılmıştır.

Tablo 3.5: Kadın Girişimcilerin İş Yerlerinin Genel Yapısına İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

		f	**%**
İşyerinin Hukuki Yapısı	Tek Kişi İşletmesi	110	38.1
	Adi Şirket	104	36.0
	Şahıs Şirketi	34	11.8
	Limited Şirket	23	8.0
	Anonim Şirket	18	6.2
İşyerinin Faaliyet Gösterdiği Sektör	Gıda	105	36.3
	Tekstil	43	14.9
	Mobilya	40	13.8
	Ticaret	33	11.4
	Turizm	25	8.7
	Otomotiv	20	6.9
	Diğer	12	4.2
	Kültür-Sanat	11	3.8
İşyerinde İstihdam Edilen Personel Sayısı	1-9 kişi	245	84.8
	10-49 kişi	35	12.1
	50-249	9	3.1
	Toplam	**289**	**100.0**

Tablo 3.5'ten hareketle, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin işyerlerinin genel hukuki yapısı incelendiğinde; %38.1'inin tek kişi işletmesi, %36'sının adi şirket, %11.8'inin şahıs şirketi, %8'inin limitet şirket ve %6.2'sinin ise anonim şirket şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadın girişimcilerin işyerlerinin faaliyet gösterdiği sektörler incelendiğinde; %36.3'ünün gıda, %14.9'unun tekstil, %13.8'inin mobilya, %11.4'ünün ticaret, %8.7'sinin turizm, %6.9'unun otomotiv, %4.2'sinin diğer sektörler ve %3.8'inin ise kültür-sanat olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak, kadın girişimcilerin işyerlerinde istihdam edilen personel sayısı incelendiğinde; %84.8'inin 1-9 kişi aralığında, %12.1'inin 10-49 kişi aralığında ve %3.1'inin ise 50-249 kişi aralığında olduğu tespit edilmiştir.

3.6.3. Araştırmanın İkinci Önermesine Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci önermesi, "*Kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma alanları farklılaşmaktadır*" olarak belirlenmiştir. Bu önermeyi test etmek için araştırma sürecinde toplanan veriler frekans ve yüzde analizi ile analiz edilmiş olup ulaşılan bulgular Tablo 3.9'da paylaşılmıştır.

Tablo 3.6: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Alanlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

		f	**%**
Yararlanılan Teşvik Alanı	Yatırım	158	54.7
	Girişimcilik	59	20.4
	Kültür ve Turizm	25	8.7
	İhracat	24	8.3
	İstihdam	23	8.0
Teşviklerinden Yararlanılan Kurum	TÜBİTAK	118	40.8
	Ekonomi Bakanlığı	93	32.2
	Kalkınma Ajansları	34	11.8
	KOSGEB	32	11.1
	Turizm Bakanlığı	12	4.2
Yararlanılan Destek Unsuru	KDV İstisnası	97	33.6
	Faiz Desteği	62	21.5
	Vergi İndirimi	49	17.0
	Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	42	14.5
	KDV İadesi	39	13.5
Toplam		**289**	**100.0**

Tablo 3.6'dan hareketle, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma alanları incelendiğinde; %54.7'sinin yatırım, %20.4'ünün girişimcilik, %8.7'sinin kültür ve turizm, %8.3'ünün ihracat ve %8'inin ise istihdam olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, kadın girişimcilerin teşviklerden yararlandığı kurumlar incelendiğinde; %40.8'inin TÜBİTAK, %32.2'sinin ekonomi bakanlığı, %11.8'inin kalkınma ajansları, %11.1'inin KOSGEB ve % 4.2'sinin ise turizm bakanlığı olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak, kadın girişimcilerin yararlandıkları destek unsurları incelendiğinde; %33.6'sının KDV istisnası, %21.5'inin faiz desteği, %17'sinin vergi indirimi, %14.5'inin sigorta primi işveren hissesi desteği ve %13.5'inin ise KDV iadesi şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

3.6.4. Araştırmanın Üçüncü Önermesine Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü önermesi, "*Kadın girişimcilerin yatırım teşvikleri hakkında genel düşünceleri ne düzeydedir?*" olarak belirlenmiştir. Bu önermeyi test etmek için araştırma sürecinde toplanan veriler frekans ve yüzde analizi ile analiz edilmiş olup ulaşılan bulgular Tablo 3.10'te paylaşılmıştır.

Tablo 3.7: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşvikleri Hakkında Genel Düşünce Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Analizi Sonuçları

		f	**%**
Maliyetleri Azaltıcı Destek Unsuru	Faiz Desteği	158	54.7
	Vergi İndirimi	50	17.3
	Diğer	39	13.5
	Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	30	10.4
	Yatırım Yeri Tahsisi	12	4.2
Teşvik Politikalarının En Önemli Avantajı	Rekabet gücünü olumlu yönde etkilemiştir	81	28.0
	Yeni yatırım düşüncelerini ortaya çıkarmıştır	63	21.8
	İşçilik ve diğer maliyetleri azaltmıştır	63	21.8
	Pazar payını arttırmıştır	42	14.5
	Verimlilik artışını etkilemiştir	40	13.8
Teşvik Yasası Bittiğinde Planlamalar	Bölgede kalıp yatırıma devam etmek	161	55.7
	Yatırımı daha uygun bir bölgeye taşımak	108	37.4
	Yatırımı sonlandırmak	20	6.9
Yatırımı Destekleme Teşviklerinin Verilmesi Zamanı	Yatırımın her aşamasında	238	82.4
	Yatırımın başlangıcında	26	9.0
	Yatırım tamamlandıktan sonra	25	8.7
	Toplam	**289**	**100.0**

Tablo 3.7'den hareketle, kadın girişimcilerin düşüncesine göre maliyeti azaltıcı destek unsurları incelendiğinde; %54.7'sinin faiz desteği, %17.3'ünün vergi indirimi, %13.5'inin diğer unsurlar, %10.4'ünün sigorta primi işveren hissesi desteği ve %4.2'sinin ise yatırım yeri tahsisi şeklinde düşündüğü tespit edilmiştir. Ayrıca, kadın girişimcilerin düşüncesine göre teşvik politikalarının en önemli avantajı; %28 oranında rekabet gücünü olumlu yönde etkilemesi, % 21.8 oranında yeni yatırım düşüncelerini ortaya çıkarması, %21.8 oranında işçilik ve diğer maliyetleri azaltması, %14.5 oranında pazar payını artırması ve %13.8 oranında ise verimlilik artışını etkilemesi şeklinde tespit edilmiştir. Ek olarak, kadın girişimciler teşvik yasası bittiğinde; %55.7 oranında bölge kalıp yatırıma devem etmeyi, %37.4 oranında yatırımı daha uygun bölgeye taşımayı ve %6.9 oranında ise yatırımlarını

sonlandırmayı planlamaktadır. Son olarak kadın girişimcilerin düşüncesine göre yatırımı destekleme teşvikleri; %82.4 oranında yatırımın her aşamasında, %9 oranında yatırımın başlangıcında ve %8.7 oranında ise yatırım tamamlandıktan sonra verilmelidir.

3.6.5. Araştırmanın Birinci Hipotezine Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci hipotezi, "*Kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile teşviklerden yararlanma alanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır*" olarak belirlenmiştir. Bu hipotezi test etmek için araştırma sürecinde toplanan veriler ki-kare analizi ile analiz edilmiş olup ulaşılan bulgular Tablo 3.11'da paylaşılmıştır.

Tablo 3.8: Kadın Girişimcilerin İşyerlerinin Hukuki Yapısı ile Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Alanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

	df	**X^2**	***p***
İşyerlerinin Hukuki Yapısı*Yararlanılan Teşvik Konuları	16	21.45	.16
İşyerlerinin Hukuki Yapısı*Teşvik Sağlanan Kurumlar	16	21.27	.17
İşyerlerinin Hukuki Yapısı*Yararlanılan Destek Unsurları	16	13.4s5	.64

Tablo 3.8'de kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile yatırım teşviklerinden yararlanma alanları arasındaki ilişki ki-kare analizi ile incelenmiştir. Ulaşılan bulgular doğrultusunda, kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile yararlandıkları teşvik konuları (X^2=21.45, *p*=.16), teşvik sağlanan kurumlar (X^2=21.27, *p*=.17) ve yararlanılan destek unsurları (X^2=13.45, *p*=.64) arasında anlamlı düzeyde bir ilişki tespit edilememiştir.

3.6.6. Araştırmanın İkinci Hipotezine Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci hipotezi "*Kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri demografik bilgilere göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır*" olarak belirlenmiştir. Bu hipotezi test etmek için araştırma sürecinde toplanan veriler fark testleri ile analizi ile analiz edilmiş olup ulaşılan bulgular aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 3.9: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Düzeylerinin Medeni Duruma Dayalı Kıyaslanması

	n	$\bar{x}$	**ss**	**sd**	**t**	***p***
Bekar	62	4.57	.21	287	-.78	.44
Evli	227	4.59	.20			

Tablo 3.9'da kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri, medeni duruma dayalı olarak kıyaslanmıştır. Bu bağlamda, evli ($\bar{x}$=4.59, ss=.21) kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeylerinin bekar ($\bar{x}$=4.59, ss=.21) kadın girişimcilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre evli ve bakar kadın girişimciler arasında oluşan bu fark, anlamlı düzeyde değildir [t_{287}=-.78, p=.44].

Tablo 3.10: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Düzeylerinin Eğitim Durumuna Dayalı Kıyaslanması

	N	$\bar{x}$	**ss**	**f**	**p**
İlkokul	25	4.59	.16	.83	.53
Ortaokul	44	4.58	.21		
Lise	65	4.62	.21		
Önlisans	42	4.58	.23		
Lisans	98	4.57	.18		
Lisansüstü	15	4.65	.24		
Toplam	**289**	**4.59**	**.20**		

Tablo 3.10'da kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri eğitim durumlarına dayalı olarak kıyaslanmıştır. Bu bağlamda, lisansüstü mezunu ($\bar{x}$=4.65, ss=.24) kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri; lise mezunu ($\bar{x}$=4.62, ss=.21), ilkokul mezunu ($\bar{x}$=4.59, ss=.16), ortaokul mezunu ($\bar{x}$=4.58, ss=.21), önlisans mezunu ($\bar{x}$=4.58, ss=.23) ve lisans mezunu ($\bar{x}$=4.57, ss=.18) kadın girişimcilerim yatırım teşviklerinden yararlanma düzeylerinden daha yüksektir. Tek yönlü varyans analizi (anova) sonuçlarına göre gruplar arasında oluşan bu fark, anlamlı düzeyde değildir [$F_{(5,283)}$=-.83, p=.53].

Tablo 3.11: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Düzeylerinin Yaş Gruplarına Dayalı Kıyaslanması

	N	$\bar{x}$	**ss**	**f**	**p**
18-30	21	4.58	.19	.11	.98
31-40	70	4.59	.21		
41-50	114	4.59	.21		
51-60	34	4.60	.16		
61 ve üzeri	50	4.58	.21		
Toplam	**289**	**4.59**	**.20**		

Tablo 3.11'de kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri yaş gruplarına dayalı olarak kıyaslanmıştır. Bu bağlamda, 51-60 yaş aralığındaki ($\bar{x}$=4.60, ss=.16) kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri; 31-40 ($\bar{x}$=4.59,

ss=.21), 41-50 ($\bar{x}$=4.59, ss=.21), 18-30 ($\bar{x}$=4.58, ss=.19) ve 61 ve üzeri ($\bar{x}$=4.58, ss=.21) yaş aralığına sahip kadın girişimcilerim yatırım teşviklerinden yararlanma düzeylerinden daha yüksektir. Tek yönlü varyans analizi (anova) sonuçlarına göre gruplar arasında oluşan bu fark, anlamlı düzeyde değildir [$F_{(4,284)}$=-.83, p=.98].

Tablo 3.12: Kadın Girişimcilerin Yatırım Teşviklerinden Yararlanma Düzeylerinin Çocuk Sayısına Dayalı Kıyaslanması

	N	$\bar{x}$	**ss**	**f**	**p**
0	172	4.58	.20	.78	.54
1	50	4.61	.17		
2	35	4.58	.22		
3	21	4.61	.24		
4	11	4.67	.25		
Toplam	**289**	**4.59**	**.20**		

Tablo 3.12'de kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri çocuk sayısına dayalı olarak kıyaslanmıştır. Bu bağlamda, 4 çocuk sahibi ($\bar{x}$=4.67, ss=.25) kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri; 1 çocuk sahibi ($\bar{x}$=4.61, ss=.17), 3 çocuk sahibi ($\bar{x}$=4.61, ss=.24), 2 çocuk sahibi ($\bar{x}$=4.58, ss=.22) ve hiç çocuk sahibi olmayan ($\bar{x}$=4.58, ss=.20) kadın girişimcilerim yatırım teşviklerinden yararlanma düzeylerinden daha yüksektir. Tek yönlü varyans analizi (anova) sonuçlarına göre gruplar arasında oluşan bu fark, anlamlı düzeyde değildir [$F_{(4,284)}$=-.78, p=.54].

3.6.7. Araştırmanın Üçüncü Hipotezine Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü hipotezi, "*Kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile yatırım teşviklerine yönelik genel düşünce düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır*" olarak belirlenmiştir. Bu hipotezi test etmek için araştırma sürecinde toplanan veriler Ki-kare analizi ile analiz edilmiş olup ulaşılan bulgular Tablo 16'da paylaşılmıştır.

Tablo 3.13: Kadın Girişimcilerin İşyerlerinin Hukuki Yapısı ile Yatırım Teşviklerine Yönelik Genel Düşünce Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

	df	**X^2**	***p***
İşyerlerinin Hukuki Yapısı*Maliyeti Azaltıcı En Önemli Destek Unsuru	16	39.90	.001
İşyerlerinin Hukuki Yapısı*Teşvik Politikalarının En Önemli Avantajı	16	15.57	.48
İşyerlerinin Hukuki Yapısı*Teşvik Yasası Bittiğinde Planlananlar	8	7.60	.47
İşyerlerinin Hukuki Yapısı*Teşviklerin Verilmesi Gereken Aşama	8	3.51	.90

Tablo 3.13'de kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile yatırım teşviklerine yönelik genel düşünce düzeyleri arasındaki ilişki ki-kare analizi ile incelenmiştir. Ulaşılan bulgular doğrultusunda, kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile teşvik politikalarının en önemli avantajına yönelik düşünceleri (X^2=15.57, *p*=.48), teşvik yasası bittiğinde planladıkları (X^2=7.60, *p*=.47) ve teşviklerin verilmesi gereken aşamaya yönelik düşünceleri (X^2=3.51, *p*=.90) arasında anlamlı düzeyde bir ilişki tespit edilememiştir. Fakat kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile maliyeti azaltıcı en önemli destek unsuruna yönelik düşünceleri (X^2=39.90, *p*=.001) arasında anlamlı düzeyde bir ilişki belirlenmiştir.

Tablo 3.14: Kadın Girişimcilerin İşyerlerinin Hukuki Yapısı ile Maliyeti Azaltıcı En Önemli Destek Unsuru Düşünceleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Çapraz Tablo

	Maliyeti Azaltıcı En Önemli Destek Unsuru					**Toplam**
	Faiz Desteği	**Vergi İndirimi**	**Yatırım Yeri Tahsisi**	**Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği**	**Diğer**	
Adi Şirket	65	17	5	10	7	104
	56.9	18.0	4.3	10.8	14.0	104.0
	22.5%	5.9%	1.7%	3.5%	2.4%	36.0%
Şahıs Şirketi	18	8	1	0	7	34
	18.6	5.9	1.4	3.5	4.6	34.0
	6.2%	2.8%	.3%	.0%	2.4%	11.8%
Limited Şirket	8	0	1	8	6	23
	12.6	4.0	1.0	2.4	3.1	23.0
	2.8%	.0%	.3%	2.8%	2.1%	8.0%
Anonim Şirket	12	5	1	0	0	18
	9.8	3.1	.7	1.9	2.4	18.0
	4.2%	1.7%	.3%	.0%	.0%	6.2%
Tek Kişi İşletmesi	55	20	4	12	19	110
	60.1	19.0	4.6	11.4	14.8	110.0
	19.0%	6.9%	1.4%	4.2%	6.6%	38.1%
Toplam	158	50	12	30	39	289
	158.0	50.0	12.0	30.0	39.0	289.0
	54.7%	17.3%	4.2%	10.4%	13.5%	100.0%

Tablo 3.14'ten hareketle, kadın girişimcilere göre maliyeti azaltıcı en önemli destek unsuru %54.7 oranında faiz desteğidir. Bu yönde düşünen kadın girişimciler, %22.5 oranında adi şirket, %19 oranında tek kişi işletmesi, %6.2 oranında şahıs şirketi, %4.2 oranında anonim şirket ve %2.8 oranında ise limitet şirket sahibidir.

Kadın girişimciler, maliyeti azaltıcı en önemli destek unsuru seçeneklerinden yatırım yeri tahsisine %4.2 ile en düşük oranda katılım göstermişlerdir. Bu yönde düşünen kadın girişimciler, %1.7 oranında adi şirket, %1.4 oranında tek kişi işletmesi, %.3 oranında şahıs şirketi, %.3 oranında anonim şirket ve %.3 oranında ise limitet şirket sahibidir.

SONUÇ

Araştırmanın birinci önermesi doğrultusunda, kadın girişimcilerin işyerlerinin genel yapısı incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin işyerleri büyük oranda tek kişi işletmesi şeklindedir. Bunu sırasıyla adi şirket, şahıs şirketi, limited şirket ve anonim şirket takip etmektedir. Ayrıca, kadın girişimcilerin işyerleri büyük oranda gıda alanında faaliyet göstermektedir. Bu alanı sırasıyla tekstil, mobilya, ticaret, turizm, otomotiv, diğer sektörler ve kültür-sanat alanı izlemektedir. Son olarak, kadın girişimcilerin işyerleri genellikle 1-9 personelin istihdam edildiği yerlerdir. Bu istihdam sayısını 10-49 ve 50-249 aralıkları takip etmektedir.

Araştırmanın ikinci önermesi doğrultusunda, kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma alanları incelenmiştir. Yapılan analizlere göre, kadın girişimcilerin yarıdan fazlası yatırım teşviklerinden yatırım alanında yararlanmaktadır. Bu alanı sırasıyla girişimcilik, kültür ve turizm, ihracat ve istihdam takip etmektedir. Ayrıca kadın girişimciler büyük oranda TÜBİTAK kurumunun teşviklerinden yararlanmaktadır. Bu kurumu sırasıyla Ekonomi Bakanlığı, kalkınma ajansları, KOSGEB ve Turizm Bakanlığı takip etmektedir. Buna ek olarak, kadın girişimcilerin yararlandıkları destek unsurları içinde ilk sırada KDV istisnası yer almaktadır. Bu destek unsurunu sırasıyla faiz desteği, vergi indirimi, sigorta primi işveren hissesi desteği ve KDV iadesi takip etmektedir.

Araştırmanın üçüncü önermesi kapsamında kadın girişimcilerin yatırım teşvikleri hakkında genel düşünce düzeyleri incelenmiştir. Yapılan analizlere göre kadın girişimcilerin yarısından fazlası maliyeti azaltıcı destek unsuru olarak faiz desteğini göstermektedir. Bu unsuru sırasıyla vergi indirimi, diğer unsurlar, sigorta primi işveren hissesi desteği ve yatırım yeri tahsisi izlemektedir. Ayrıca kadın girişimcilerin düşüncesine göre teşvik politikalarının en önemli avantajı, rekabet gücünü olumlu yönde etkilemesidir. Bu avantajı sırasıyla yeni yatırım düşünceleri ortaya çıkarma, işçilik ve diğer maliyetleri azaltma, pazar payını artırma ve verimlilik artışını etkileme takip etmektedir. Ek olarak, kadın girişimcilerin yarısından fazlası teşvik yasası bittiğinde bölgede kalıp yatırımlara devam etmeyi planlamaktadır. Bu planlamayı sırasıyla yatırımı daha uygun bir bölgeye taşıma ve yatırımı sonlandırmak takip etmektedir. Son olarak, kadın girişimcilerin çok büyük bir bölümü yatırımı destekleme teşviklerinin yatırımın her aşamasında verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu düşünceyi

sırasıyla yatırım teşviklerinin yatırımın başlangıcında ve yatırım tamamlandıktan sonra düşünceleri takip etmektedir.

Araştırmanın birinci hipotezi kapsamında kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile yatırım teşviklerinden yararlanma alanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizlere göre kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile yararlandıkları teşvik konuları, teşvik sağlanan kurumlar ve yararlanılan destek unsurları arasında bir ilişki yoktur.

Araştırmanın ikinci hipotezi kapsamında kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeylerinin demografik bilgilere göre farklılaşma durumları incelenmiştir. Yapılan analizlere göre kadın girişimcilerin yatırım teşviklerinden yararlanma düzeyleri medeni durum, eğitim durumu, yaş grubu ve çocuk sayısı gibi değişkenler kapsamında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç, kadın girişimcilerin medeni durum, eğitim durumu, yaş grubu ve çocuk sayısı gibi demografik bilgileri ne olursa olsun yatırım teşviklerinden yararlanma düzeylerinin birbirlerine denk olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın üçüncü hipotezi kapsamında kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile yatırım teşviklerine yönelik genel düşünce düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizlere göre kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile teşvik politikalarının en önemli avantajı, teşvik yasası bittiğinde planlananlar ve teşviklerin verilmesi gerek aşama arasında bir ilişki yoktur. Fakat kadın girişimcilerin işyerlerinin hukuki yapısı ile maliyeti azaltıcı en önemli destek unsuru arasında bir ilişki bulunmuştur. Yapılan analizlere göre kadın girişimcilerin düşüncesine göre maliyeti azaltıcı en önemli destek unsuru faiz desteğidir. Bu yönde düşünen kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu adi şirket işletmecisidir.

İlgili literatür incelendiğinde, kadın girişimciler ve yatırım teşvikleri konulu çalışmaların sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple araştırmanın elde ettiği sonuçlar büyük önem arz etmektedir. Ayrıca araştırmanın bu yönüyle ileride benzer konularda yapılacak olan çalışmalara da örnek teşkil edeceği düşünülmektedir.

Benzer konularda yapılan çalışmalar incelendiğinde, Kılınçkaya (2019) çalışmasında, ülkemizdeki girişimcilik düzeyini vergi teşvikleri bağlamında değerlendirdiği ve bu araştırmaya paralel bulgular bulduğu tespit edilmiştir. Kılınçkaya (2019) tespit ettiği bulgular incelendiğinde, vergi teşviklerinin girişimciliğe olumlu yönde etki ettiği sonucu bu araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Bu çalışmadan farklı olarak Yavuz Özgül (2019)

araştırmasında, kadın girişimcilerin iş hayatındaki koşulları incelemiştir. Bu inceleme esnasında erkek ve kadın girişimcilerin sahip oldukları imkanları kıyaslamıştır. Ayrıca, Çelik (2016), ülkemizdeki girişimcilerin önünde engel olan durumları değerlendirmiş ve çeşitli çözüm önerileri geliştirmiştir.

Girişimcilik, kadının ekonomik özgürlüğünü ve saygınlığını arttırırken, aynı zamanda hala gelenekselci değerleri olması sebebiyle sorunları da beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Bu sorunlar; toplumsal rol, ayrımcılık, finansal zorluklar ve iş tecrübesi olarak incelenmiştir. Bunlar kadınların girişimci olmalarına, faaliyet gösterdikleri girişimlerin büyümesine engel olabilmektedir.

Son yıllarda kadın girişimci sayısının artış göstermesi ekonomik ve sosyal yaşamı da etkilediği görülmektedir. Kadınların iş hayatında daha etkin olması, iş kurmak isteyen kadınlara cesaret vermektedir. Fakat kadının toplumdaki rolü sebebiyle, iş hayatında olmalarının yanında karşılaştıkları sorunlarda olduğu görülmektedir. Kadın girişimciler iş hayatının yanı sıra ev yaşamında da sorumlulukları da erkeklere nazaran fazla olmaktadır. Araştırma bulgularında yüksek bir orana sahip olan kadın girişimciler evli ve çocuğu olan kadın girişimcilerdir. Evli ve çocuğu olan kadın girişimciler hem ev işi hem çocuk, eş bakımı ve iş hayatlarını birlikte yürütmek zorunda kalırlar. Bu durum kadın girişimcilerin fiziksel ve ruhsal olarak yorgunluk yaşamasına sebep olmaktadır. Aynı zamanda aile yaşamlarında da ailesine ve kendisine yeterli zaman ayıramamaktadırlar. Araştırma bulgularına bakıldığında kabul edilen hipotezde yaşadıkları sorunlardan bir diğeri ise iş hayatında erkek hakimiyetidir. Özellikle geçmiş yıllarda ataerkil yapını daha baskın olması kadınların iş hayatında olmaması gerektiği, kadının aile, ev sorumluluğunu sadece üstelenmesi gerektiğini savunmaktaydılar. Hala bu kanının izleri olmaktadır ve bu kanı kadının sosyal ve ekonomik özgürlüğünü kısıtlamış ve söz hakkına erkeklere nazaran daha az sahip olmaktadırlar. İş alanında erkek hakimiyetinin hala olması kadın girişimciliğe engel teşkil etmektedir. Oysa ki kadınların daha hoşgörülü, sabırlı, özgüvenli oldukları, insanlarla iletişiminin güçlü oldukları, ev ekonomisinden başlayıp yönetim becerilerinin oldukları, hırslı ve kararlı yapılarının olduğu anlaşılmaktadır. Toplumumuzda kadınların toplumsal rolü iş alanında da daha etkin, söz sahibi, ayrımcılık olmaması durumunda kadın girişimci sayısı giderek artış göstereceği öngörülmektedir. Toplumumuzda iş hayatında kadın egemenliğinden çekinilmesinin sebeplerine yönelik araştırmalara yapılmalıdır.

Sonuç olarak girişimcilik; kadının toplumda, söz sahibi olmasına, kadının sosyal statüsünü güçlendirmektedir. Toplumda kadın varlığının önemini arttırmakta ve ekonomiye kazandırılmasında unsur olmuştur. Kadınların eğitim düzeylerinin artması, kadına verilen hukuki ve sosyal haklar, devlet ve sivil toplum kuruluşlarının destekleri ile toplumda kadınların girişimcilik yönleri gelişmiş olup, kadın girişimciler iş hayatında daha fazla yer alabileceklerdir. Özellikle eğitim düzeyi önem arz etse de girişimci kişilik özellikleri, tecrübe, destekler daha fazla girişimcilikte önemli rol oynamaktadır.

Bu çalışma, İstanbul ilinde devlet teşviği alan kadın girişimciler üzerinde yürütülmüştür. Gelecekte konuyla ilgili olarak araştırma yapacak olan araştırmacıların İstanbul'un dışındaki illerde çalışmalar gerçekleştirmesi önerilmektedir. Bunun dışında il olmanın dışında bölge bazlı (Marmara, Ege bölgesi gibi) çalışmaların gerçekleştirilmesinin de literatüre olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir. Günümüzde pandemi koşullarında tüm devletlerde olduğu gibi ülkemizde de verilen teşviklerin sayısı artış göstermektedir. Pandemi döneminin bitmesinden sonra çalışmamız ile benzer bir konuda çalışma yapılarak, pandemi dönemi ve pandemi sonrası dönem karşılaştırması yapılabilir.

REFERANSLAR

Albayrak, Ö. (2011). Finansal Krizde Uygulanan Vergi Politikalarının Gelir Dağılımı Etkileri: 2004-2009. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(2), 2011, 1-34.

Aldrich, H. ve Zimmer, C. (1986). *Entrepreneurship Through Social Networks*. Massachusetts: Ballinger Publishing.

Altunışık, R., Özdemir, Ş. ve Torlak, Ö. (2002). *Modern Pazarlama*. İstanbul: Değişim Yayınları.

Andırın, F. (2007). Türkiye'de Genel Olarak Uygulanan Teşvikler ve 5084 Sayılı Kanun'la Kalkınmada Öncelikli Yörelere Getirilen Teşvik Uygulamaları. Hatay Defterdarlığı Milli Emlak Müdürlüğü, *Yayımlanmamış Milli Emlak Uzmanlığı Tezi*, Hatay.

Arat, N. (1993). *Türkiye'de Kadın Girişimcilik,*. Ankara: Tes Yayınları.

Arıkan, S. (2008). *Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Aytaç. S. (2001). *Çift Kariyerli Eşler ve Çalışma Yaşamındaki Yeri*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Bayraktaroğlu S., Kutanis, Ö. R. ve Bozkurt, Ö. (2006). *Girişimcilik Eğilim ve Tecrübesinde Kişilik Özellikleri Önemli Mi?*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi 14. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, s. 389- 396.

Bolkan, A. (2010). Yatırım Teşvikleri ve Diyarbakır. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir.

Bozkurt, Ö. (2006). Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), s. 93-111.

Bulak, İ. (2005). The Integration Process Of Small And Medıum Size Enterprises (Smes) In Turkey To The EuropeanUnion A Comparative Analyses Between Turkey And Italy. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.

Can, Y. ve Karataş, A. (2007). Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi İİBF Dergisi*, (14), s. 251-261.

Chen, Y. ve Lai, M. (2010). Factors Influencıng The Entrepreneurial Attitude, *Social Behavior and Personality*, 38(1), s. 1-12.

Çelebi, K. ve Kahriman, H. (2011). Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'de Ar-Ge Faaliyetlerine Yönelik Vergi Teşvikleri ve Bunların Karşılaştırmalı Analizleri. *Maliye Dergisi*, (161), s. 33-63.

Çoban, A. (2006). Türkiye'de Kadın Girişimciliğin Desteklenmesine Yönelik Faaliyetlerin Bir Değerlendirmesi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.

Dayle, S. (2000). *Women At Work Leadership forthe Next Century*. New York: Prentice Hall.

DeMartino, R. ve Barbato, R. (2003). Difference Between Women and MBA Entrepreneurs: Exploring Family Flexibility and Wealth reation As Career Motivators. *Journal Of Business Venturing*, (18), s. 815-832.

Devasena, V. (2016). Women Entrepreneur-Can They Be Successfull?. *Shanlax International Journal of Management*, 3(1), 66-70.

DPT (1963). *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963-1967*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları.

DPT (1968). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları.

DPT (1973). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları.

DPT (1979). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları.

DPT (1985). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları.

DPT (1990). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları.

DPT (1996). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları.

DPT (2001). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları.

Dhaliwal, S. (1998). Silent Contributors: Asian Female Entrepreneursand Women In Business. *Women's Studies International Forum*, 21(5), s. 463-474.

Doğramacı, E. (1997). *Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü*. Ankara: Doğuş Matbaacılık.

Drucker, P. ve Maciariello, J. (2015). *Innovation and Entrepreneurship*.London: Royal Publisher.

Ecevit, Y. (1993). *Kadın Girişimciliğinin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi*. Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.

Elçi, H. (2002). *Girişimciliğin Altın Kuralları Türkiye İçin Uzman Önerileri Yatırım Sürecine Hazırlık*. İstanbul: Optimist Yayınları.

Emre, S. (2013). Kadın Girişimcilerin Kültür ve Cinsiyet Kaynaklı Zorlukları Aşabileceklerine İlişkin İnançları Üzerine Bir Araştırma. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Malatya.

Erdemir, T. (2018). Türkiye'de Kadın Girişimciliği ve Kadın Girişimciliğini Etkileyen Engeller ve Fırsatlar Üzerine Bir Araştırma. Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.

Erdun, Ş. (2011). Kadın Girişimcilerin Risk Alma Eğilimi ve Kendine Güven Özellikleri Üzerine Bir Çalışma: Zonguldak Örneği. Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Zonguldak.

Eren, Ş. (1993). *İhracat Sektöründe Kadın Girişimciliği: Türkiye'de Kadın Girişimcilik*. Tes-Ar Yayınları, Ankara.

Eyel, C. Ş., Ünkaya, G. ve Kaplan, B. (2019). İktisadi Düşünce Tarihi Çerçevesinde Girişimcilik Kavramının Gelişimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(35), s. 557-586.

Goffee, R. ve Scase, R. (1992). *Kadınlar İş Başında Kadın Girişimcilerin Deneyimleri*. (Çev.) Ahmet Fethi, İstanbul: Eti Kitapları.

Fredericks, N. ve Deemer, C. (2006). *Cam Tavan Üstünde Dans*. İstanbul: Optimist Yayınları.

Güleç, S. (2011). Kadın Girişimciliği-Karaman Örneği. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Karaman.

Gülmez, M. ve Yalman, İ. (2010). Yatırım Teşviklerinin Bölgesel Kalkınmaya Etkileri: Sivas İli Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(2), s. 235-257.

Gürol, M. A. (2000). *Türkiye'de Kadın Girişimci Ve Küçük İşletmesi: Fırsatlar, Sorunlar, Beklentiler Ve Öneriler*. Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.

Hisrich, R. ve Peters, M. (1985). *Entrepreneurship: Starting, Devoloping And Managing A New Enterprise*. Boston: Irwın Inc.

İlter, B. (2008). Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Afyon.

İpçioğlu, İ. (2011). *Kadın Girişimcilik, Girişimcilik ve Kobiler: Teori ve Uygulama*. Bursa: Ekin Yayınları.

İraz, R. (2005). *Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ'ler*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Jalbert, S. (2000). *Women Entrepreneurs in the Global Economy*. New York: Prentice Hall.

Jegatheesan, K. (2016). Entrepreneurship-The Key For Indian Economy. *Shanlax International Journal of Management*, (1), s. 120-125.

Kansız, N. ve Acuner, A. (2008). Üretim ve İstihdama Katılımda Kadının Yeri. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*, 65(1), s. 84-114.

Kurtulmuş, A. (2015). Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi Kadın Girişimciliği: Mısır Örneği. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.

Kutaniş, Ö. R. (2006). *Girişimci Kadınlar*. İstanbul: Değişim Yayınları.

Küçük, O. (2005). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Liman, F. (1993). *Amerika Birleşik Devletleri Kanada ve İngiltere'de Kadın Girişimciliğinin Gelişimi*. Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.

Mert, S.İ. (2017). Ev Hanımlarının Girişimciliği: Gaziantep İlinde Nitel Bir Araştırma. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(7), s. 75-76.

Morçin, E. (2013). Türk Kültüründe Kadın Girişimciliği: Kavramsal Bir Değerlendirme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2), s. 167-190.

Mungan, S. (2013). Kadın Girişimcilik Değerleri İle Kadın Girişimcilik Algısı Arasındaki İlişkide Girişimcililk Eğitimlerinin Rolü. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.

Mutlu, S. (2014). KOSGEB'in Uygulamalı Girişimcilik Sertifikası Eğitimi Kurslarına Katılan Kursiyerlerin Girişimcilik Potansiyelleri ve Eğilimleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1), s. 1-22.

Namal, M. K., Koçancı, M. ve Aksoy, B. (2018). KOSGEB Girişimcilik Programı: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 5(9), s. 93-110.

Narin, M., Marşap, A. ve Gürol, M. A. (2006). Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslararası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), s. 50-78.

Öğüt, A. (2006). Türkiye'de Kadın Girişimciliğin ve Yöneticiliğin Önündeki Güçlükler: Cam Tavan Sendromu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(1), s. 56-78.

Öktem, M. K., Aydın, D. ve Ekinci, S. (2007). Türkiye'de Girişimciliğin Geliştirilmesinde KOSGEB'in Rolü ve Önemi: Uygulamalı Bir Çalışma. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, (1), s. 47-76.

Paçacı, S. (2011). Devlet Teşvikleri ve Yardımları Standardına Göre Şirketlere Sağlanan Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya.

Saray, G. (1993). *Türkiye'de Kadın Girişimciliği*. Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.

Schnall, P. (2009). *Conclusion: Curing Unhealty Work*. New York: Prentice Hall.

Sipahi, E. (1997). Türkiye'de Girişimcilik ve Kadın Girişicimler Üzerine Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.

Soysal, A. (2010). Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 65(1), s. 83-114.

Soysal, A. (2010b). Kadın Girişimcilerin Özellikleri Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1), s. 75-78.

Şekerler, H. (2006). Kadın Girişimciler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Kütahya.

Tahtalı, F. A. (2019). Türkiye'de Kadın Girişimciliği ve Malatya Kentsel Alanda Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Malatya.

Tosun, K. (1990). *İşletme Yönetimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.

Tutar, H. ve Küçük, O. (2003). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Weiler, S. ve Bernasek, A. (2001). Dodging The Glass Ceiling? Networks and The New Wave Of Women Entrepreneurs. *The Social Science Journal*, (38), s. 85-103.

Yavan, N. (2012). Türkiye'de Yatırım Teşviklerinin Bölgesel Belirleyicileri: Mekansal ve İstatistiksel Bir Analiz. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 10(1), s. 9-37.

EK A-ANKET FORMU

ANKET FORMU

Aşağıdaki anket yüksek lisans tez çalışmasına veri olmak üzere yapılmaktadır. Anketin amacı devlet teşviklerinin, işletmelerin performansı üzerine etkilerini saptamaktır.

Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra kendinize en uygun olan cevabı işaretleyiniz. Katılımınız için teşekkür ederim.

1.İşyerinizin hukuku yapısı nedir?

( ) Adi Şirket ( ) Şahıs Şirketi ( )Limited Şirket ( ) Anonim Şirket ( ) Tek Kişi İşletmesi

2. İşyeriniz hangi sektörde faaliyet göstermektedir?

( ) Gıda ( ) Mobilya ( ) Tekstil ( ) Maden ( ) İnşaat ( )Enerji ( ) Tarım, Avcılık, Balıkçılık ( ) Ticaret ( ) Ulaştırma ( ) Turizm ( ) Kültür- Sanat ( ) Otomotiv

( )Ambalaj ( ) Diğer (Belirtiniz) …

3. İşyerinizde kaç personel istihdam etmektesiniz?

( ) 1-9 ( ) 10-49 ( ) 50-249 ( ) 250 ve üzeri

4. Hangi konudaki/konulardaki teşviklerden yararlanıyorsunuz?

( ) Yatırım ( )Ar-Ge ( ) Girişimcilik ( ) Tarım ve Hayvancılık ( ) Kültür ve Turizm

( ) İhracat ( )İstihdam ( ) KOBİ Destekleri ( ) Diğer (Belirtiniz)…

5. Hangi kurum/kurumlar tarafından sağlanan teşviklerden yararlanıyorsunuz?

( ) TÜBİTAK ( ) TTGV ( ) KOSGEB ( ) Turizm Bakanlığı ( ) Sanayi Bakanlığı

( ) Tarım Bakanlığı ( ) AB Fonları ( ) Ekonomi Bakanlığı ( ) Kalkınma Ajansları

( ) Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı ( ) Diğer (Belirtiniz)…

6. Hangi destek unsur veya unsurlarından yararlandınız?

( ) KDV İstisnası ( ) Faiz Desteği ( ) Vergi İndirimi ( ) KDV İadesi

( ) Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği ( ) Gümrük Vergisi Muafiyeti

( ) Yatırım Yeri Tahsisi ( ) Diğer (Belirtiniz) …

7. Teşvik Yasasından önce İstanbul'da bir işletmeniz var mıydı?

( ) Evet ( ) Hayır

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
8	Devlet tarafından sağlanan teşviklerle ek yatırım yaptık/ yapmayı düşünüyoruz.					
9	Devlet teşvikleri sonucunda ciromuzda artış meydana geldi.					
10	Devlet teşvikleri sonucunda finansman ihtiyaçlarımızı daha rahat karşıladık/karşılayabiliriz.					
11	Mevcut teşvik yasaları hakkında yeterli derecede bilgilendiriliyoruz.					
12	Teşvik politikaları Istanbul ilinde yeni sektörlere hareket getirmiştir.					
13	Teşvik politikaları kayıt dışı istihdamı azaltmıştır					
14	Teşvik politikaları yatırımları İstanbul iline çekmiştir.					
15	Teşvik politikalarının uygulanmasında bürokratik engellerle karşılaşmıyoruz.					
16	Yaralandığımız teşvik unsurları sermaye ihtiyacımızı azalttı.					
17	Yaralandığımız teşvik unsurları vergi yükümüzü azalttı .					
18	Yaralandığımız teşvikler, pazar payımızda artış meydana getirdi.					
19	Yaralandığımız teşvikler, karlılık düzeyimizde artış meydana getirdi.					
20	Yaralandığımız teşvikler, maaliyetlerimizde azalış meydana getirdi.					
21	Yaralandığımız teşvikler, personel sayımızda artış meydana getirdi.					
22	Yaralandığımız teşvikler, rekabet gücümüzde artış meydana getirdi.					
23	Yaralandığımız teşvikler, satış gelirlerimizde artış meydana getirdi.					
24	Yaralandığımız teşvikler, üretim kapasitemizde artış meydana getirdi.					
25	Yararlandığımız teşvikler varlıklarımızda (makine, teçhizat, bina, demirbaş v.s) artış meydana getirdi.					

26. Sizce maliyetleri azaltıcı yönde etki yapan en önemli destek unsuru hangisidir? (Devlet teşviklerinin maliyetleri azaltıcı yönde bir etkiye sahip olduğunu düşünüyorsanız bu soruya cevap veriniz.)

( ) Faiz Desteği ( ) Vergi İndirimi ( ) Yatırım Yeri Tahsisi

( ) Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği ( ) Diğer (Belirtiniz) …

27. Teşvik politikalarının en önemli avantajı sizce nedir?

( ) İşçilik ve diğer maliyetleri azaltmıştır.

( ) Rekabet gücünü olumlu yönde etkilemiştir.

( ) Pazar payını arttırmıştır.

( ) Verimlilik artışını etkilemiştir.

( ) Yeni yatırım düşüncelerini ortaya çıkarmıştır.

28. Teşvik yasası sona erdiğinde ne yapmayı planlıyorsunuz?

( ) Bölgede kalıp yatırıma devam etmek

( ) Yatırımı daha uygun bir bölgeye taşımak

( ) Yatırımı sonlandırmak

29. Yatırımı destekleme teşviklerinin yatırımın hangi aşamasında verilmesini uygun buluyorsunuz?

( ) Yatırımın başlangıcında ( ) Yatırımın her aşamasında

( )Yatırım tamamlandıktan sonra

Katılımınız için teşekkür ederiz